

Rapport

Rapport over een klacht over de minister van Justitie (nu Veiligheid en Justitie).

Datum: 19 april 2011

Rapportnummer: 2011/116

Rapport

Rapport over een klacht over de minister van Justitie (nu Veiligheid en Justitie).

Datum:2011/116

Klacht

Verzoekster F. klaagt erover dat onderdelen van het Ministerie van Justitie contracten hebben afgesloten met vertaalbureaus, waardoor verzoekster gedwongen is zich aan te sluiten bij zo'n vertaalbureau en genoegen moet nemen met een lager tarief voor werkzaamheden als tolk/vertaalster dan is vastgelegd in het Besluit tarieven in strafzaken 2003 (Btis), omdat die vertaalbureaus de bemiddelingskosten voor een opdracht aan haar doorberekenen.

Verder klaagt verzoekster F. erover dat de minister van Justitie geen lijst met "veelbeheerste Europese talen" heeft vastgesteld, waardoor verzoekster als tolk/vertaalster Servokroatisch en Servokroatisch-Bosnisch wordt geconfronteerd met willekeur bij diverse justitiële diensten bij de vaststelling van het voor die talen geldende tarief.

Tot slot klagen negen verzoekers erover dat de minister van Justitie onvoldoende toezicht houdt op de gevolgen die de keuze voor openbare aanbesteding van tolk- en vertaaldiensten aan bemiddelaars heeft voor de kwaliteit van (het werk van) tolken en vertalers. Zo klagen zij er onder andere over dat:

- bemiddelaars regelmatig gebruik maken van onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers om kosten te drukken;
- bemiddelaars soms tolken inzetten die ver van de werkplek wonen, terwijl er ook tolken beschikbaar zijn die dichterbij wonen, om de reiskosten op te voeren;
- in het Register beëdigde tolken en vertalers en de Uitwijklijst tolken en vertalers zijn opgenomen die onvoldoende gekwalificeerd zijn;
- voor gebruikers van het Register en de Uitwijklijst niet duidelijk is welke tolken en vertalers voldoende gekwalificeerd zijn om de specialistische opdrachten van justitieonderdelen te verrichten.

Bevindingen en beoordeling

Algemeen

1. Op 1 oktober 2000 ging het Kwaliteitstraject tolken en vertalers van start. Daarbij werd ook het Kwaliteitsregister tolken en vertalers (het Ktv) ingesteld. Begin 2004 verscheen vervolgens het eindrapport "*Tolken en vertalers: aanbevelingen voor een kwalitatief goed en financieel beheersbaar stelsel*" van het interdepartementale beleidsonderzoek (IBO). Dat onderzoek had betrekking op de organisatie, financiering en kwaliteit van tolk- en vertaaldiensten. De werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van de departementen van (destijds) de Ministeries van Financiën, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Economische Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie.

Aanleiding voor het IBO-onderzoek was de wens van het kabinet om - in de woorden van het kabinet - de verantwoordelijkheden voor de organisatie, financiering en kwaliteit van tolk- en vertaaldiensten beter te (positioneren). Daarbij werd in het bijzonder aandacht besteed aan:

- "de verbetering van de doelmatigheid waaronder prikkels die het beroep van langdurig verblijvende vreemdelingen en allochtone Nederlanders op tolk- en vertaaldiensten terugdringen;
- een sturingsmodel waarbij de partij die voor de communicatie met anderstaligen een tolk inschakelt, zelf verantwoordelijkheid kan nemen voor wijze van inzet, betaling en budget;
- het stimuleren van concurrentie tussen aanbieders van tolk- en vertaaldiensten;
- de vormgeving van het kwaliteitsbeleid."

De werkgroep stelde dat de markt voor tolk- en vertaaldiensten diende te worden hervormd en gaf vier uitgangspunten aan waaraan het eindmodel van de markt voor tolkdiensten zou moeten voldoen. Het kabinet ondersteunde die uitgangspunten, te weten:

- afnemers zijn zelf financieel verantwoordelijk;
- afnemers hebben een reële keuzevrijheid;
- duidelijke kwaliteitseisen voor tolken en vertalers en de vorming van een kwaliteitsregister;
- vrije tariefvorming in de markt.

Voor het herordenen van de markt werd door de werkgroep een overgangperiode voorgesteld waarin op verschillende vlakken stappen zouden worden gezet. Een van die stappen was het besluit van het kabinet om nieuwe aanbieders te selecteren via openbare aanbestedingen. Daarnaast werd besloten tot een nieuw wettelijk kader om het kwaliteitsbeleid ten behoeve van de markt voor tolk- en vertaaldiensten op het gebied van

politie en justitie te ondersteunen. De Wet op de beëdigde vertalers uit 1878 voldeed niet meer aan alle verworven inzichten en eisen die inmiddels aan complexe tolk- en vertaalwerkzaamheden moeten worden gesteld.

Het voorgenomen wettelijke kader voor het terrein van politie en justitie moest samen met een openbaar toegankelijk landelijk kwaliteitsregister zorg dragen voor meer transparantie in de markt. Dat zou naar verwachting ook zorgen voor een effectievere mededinging in de markt voor tolkdiensten.

Daarnaast besloot het kabinet op advies van de werkgroep en na overleg met de Nederlandse Mededingingsautoriteit om de tarieven niet direct geheel vrij te laten, maar dit geleidelijk te doen, om stagnatie in de dienstverlening te voorkomen.

2. Op de website van het Bureau beëdigde tolken en vertalers (Bureau btw) is de volgende informatie gepubliceerd:

"Op 1 januari 2009 trad de Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv) in werking. Op grond van deze wet werd ook het Register beëdigde tolken en vertalers (Rbtv) met ingang van diezelfde datum ingesteld. In het Rbtv worden tolken en vertalers opgenomen die aan bepaalde kwaliteitseisen ten aanzien van kwaliteit en integriteit voldoen.

Bureau btw is onderdeel van de Raad voor de Rechtsbijstand en werd door de minister van Justitie belast met enkele uitvoeringsaspecten van de Wbtv.

De Wbtv verplicht bepaalde justitieonderdelen om in het kader van het straf- en vreemdelingenrecht in beginsel alleen tolken en vertalers in te zetten die in het Rbtv geregistreerd staan. Aan die inschrijving zijn bepaalde wettelijk eisen verbonden.

Tolken en vertalers die niet aan die eisen kunnen voldoen omdat er voor hun taalcombinatie geen opleidingen of toetsen beschikbaar zijn, kunnen worden opgenomen in de zogenaamde Uitwijklijst. Opdrachtgevers kunnen die Uitwijklijst raadplegen als er in het Rbtv geen beëdigde tolk of vertaler beschikbaar is. Voor de Uitwijklijst geldt geen afnameplicht.

Bureau btw is aangewezen als beheerder van het Rbtv en houdt zich naast het in- en uitschrijven van tolken en vertalers ook bezig met:

- ontwikkelen van beleid rond uitvoeringsaspecten van de Wbtv en adviseren over toekomstige ontwikkelingen om de kwaliteit van tolken en vertalen (in het justitiedomein) verder te versterken;
- behandeling van klachten die over registertolken en -vertalers worden ingediend;
- aanwijzen van instellingen en deskundigen die taal- en cultuurtoetsen mogen afnemen;

- aanwijzen van opleidingen in het kader van permanente educatie;
- uitgeven van bewijzen van inschrijving ten behoeve van de beëdiging door de rechtbanken;
- uitgeven van de legitimatiepas btw, waarmee tolken en vertalers kunnen aantonen dat ze in het Rbtv staan ingeschreven;
- voorlichting over de werking van de Wbtv via brochures, een internetsite en nieuwsbrieven.

Daarnaast is het Bureau btw gesprekspartner voor diverse partijen uit de tolk- en vertaalbranche. Hierbij valt te denken aan opleidingsinstituten, branche- en beroepsorganisaties, afnemers van tolk- en vertaaldiensten, bemiddelaars in tolk- en vertaaldiensten en het Ministerie van Justitie. In diverse verbanden wordt met deze organisaties gesproken over de werking van de Wbtv in de praktijk en de behoeften en signalen uit het werkveld.

Tevens bemant Bureau btw een helpdesk waar vooral tolken, vertalers en hun afnemers vragen voorleggen over de Wbtv, opleidingsmogelijkheden en inschrijving in het Rbtv.

Tot slot bemant Bureau btw ook een helpdesk voor vragen over de wet, opleidingsmogelijkheden en inschrijving in het Rbtv."

3. De tarieven voor tolk- en vertaalwerkzaamheden zijn vastgesteld in het Besluit tarieven in strafzaken 2003 (Btis). Overigens zijn er ook nog andere vergoedingsregimes van toepassing, zoals bijvoorbeeld voor de IND Overigens zijn er ook nog andere vergoedingsregimes van toepassing, zoals bijvoorbeeld voor de IND

In artikel 28 Wbtv is bepaald welke diensten en instanties in het kader van het strafrecht en het vreemdelingenrecht uitsluitend gebruik maken van beëdigde tolken en vertalers, die in het Rbtv zijn geregistreerd. Die diensten en instanties worden ook wel afnemers met een wettelijke afnameplicht genoemd. Dit zijn de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de tot de rechterlijke macht behorende gerechten, het Openbaar Ministerie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), de politie en de Koninklijke Marechaussee.

4. De minister van Justitie (verder de minister) heeft in 2005 een begin gemaakt met een openbare aanbesteding, daaraan hebben de IND en het OM/ZM niet deelgenomen. Deze procedure is inmiddels afgerond. Vanaf 1 januari 2010 worden voor een groot aantal overheidsdiensten de tolk- en vertaalopdrachten gegund aan een bemiddelaar. (in dit rapport ook wel intermediair, bemiddelingsbureau of vertaalbureau genoemd).

op grond van de eerder genoemde besluitvorming in 2004 een groot aantal justitieonderdelen, zoals politie, de IND en het Openbaar Ministerie, verplicht om via

openbare aanbesteding al hun tolk- en vertaalopdrachten te gunnen aan een bemiddelaar

5. Verzoekster F., die als gerechtstolk en juridisch vertaalster Servokroatisch en Servokroatisch-Bosnisch werkzaam is, is ontevreden over de uitwerking van de keuzes die het kabinet heeft gemaakt, op de dagelijkse praktijk. Zij kaartte haar zorgen daarover aan bij de minister. Omdat zij zich niet kon vinden in de reactie van de minister, wendde zij zich tot de Nationale ombudsman. Die opende een onderzoek naar de eerste twee onder "Klacht" genoemde klachtonderdelen.

6. Na de opening van het onderzoek naar de klacht van verzoekster F. ontving de Nationale ombudsman nog acht verzoekschriften van gerechtstolken en juridisch vertalers. Zij klagen kort gezegd over de wijze waarop de minister toezicht houdt op de gevolgen die de keuze voor openbare aanbesteding van tolk- en vertaaldiensten aan bemiddelaars volgens hen heeft voor de kwaliteit van (het werk van) tolken en vertalers. De Nationale ombudsman besloot om het lopende onderzoek uit te breiden met deze klacht, waarin vier specifieke aandachtspunten zijn geformuleerd.

Beoordeling van de klachten

Hieronder worden de afzonderlijke klachtonderdelen behandeld. Gelet op de omvang van de reacties is ervoor gekozen om bij de beoordeling van de klachten de kern van de verschillende standpunten weer te geven. In de bijlage "Bijlage bevattende de uitgebreide bevindingen" zijn de reacties van de minister en verzoekers nagenoeg in hun geheel weergegeven.

1. Klacht dat verzoekster F. door de aanbesteding aan bemiddelaars gedwongen wordt zich aan te sluiten bij zo'n vertaalbureau en daar tegen een lager tarief dan in het Btis vastgelegd, te werken.

Visie verzoekster F.

1.1. Verzoekster F. klaagt erover dat zij door de keuze van de minister voor openbare aanbesteding gedwongen wordt om zich aan te sluiten bij een vertaalbureau, omdat zij anders geen opdrachten voor justitieonderdelen meer kan verrichten. Immers, een groot aantal justitieonderdelen is door de minister verplicht om hun tolk- en vertaalopdrachten via openbare aanbesteding te gunnen aan bemiddelaars.

Echter, bij het aangaan van een contract met een vertaalbureau, moet verzoekster een veel lager honorarium accepteren dan toen zij rechtstreeks opdrachten verrichtte voor de justitieonderdelen en werd betaald op grond van de tarieven vastgelegd in het Btis. Volgens verzoekster houden bemiddelaars een deel in van het honorarium waarop tolken en vertalers op grond van het Btis recht hebben, aldus verzoekster.

Als verzoekster niet akkoord gaat met deze werkwijze, wordt zij niet op de lijst van beschikbare tolken en vertalers van de bemiddelaar geplaatst en komt daardoor niet in aanmerking voor tolk- of vertaalopdrachten van justitieonderdelen.

Dus ondanks het feit dat zij als beëdigd tolk en vertaalster aan de wettelijke eisen, gesteld in de Wbtv, voldoet en staat ingeschreven bij het Rbtv, kan zij feitelijk geen opdrachten meer verrichten voor de justitieonderdelen die hun opdrachten hebben uitbesteed aan bemiddelaars, aldus verzoekster.

Alleen als een tolk of vertaler rechtstreeks voor zo'n justitieonderdeel werkt, dus zonder tussenkomst van de bemiddelaar, wordt de tolk of vertaler betaald zoals bepaald in het Btis, aldus verzoekster. Maar dat komt in de praktijk door de keuze van de minister voor het openbaar aanbesteden niet meer voor, stelt verzoekster.

1.2. Volgens verzoekster moet de minister zich houden aan de tarieven zoals die zijn vastgesteld in het Btis. Ze stelt dat er in de relatie tussen het Ministerie (dan wel justitieonderdelen) en tolken en vertalers geen sprake kan zijn van vrije marktwerking, aangezien de tarieven zijn vastgelegd in een wettelijke regeling.

Die vrije marktwerking is wel mogelijk in de relatie tussen het Ministerie en de bemiddelaars, aldus verzoekster. Zij benadrukt daarbij dat de bemiddelaars bemiddelingswerkzaamheden verrichten en geen tolk- of vertaalwerkzaamheden. In het Btis zijn echter geen tarieven voor bemiddelingswerkzaamheden vastgelegd, zodat deze tussen de partijen onderhandeld kunnen worden. Dat is dan ook de aangewezen plek voor vrije marktwerking, aldus verzoekster.

1.3. Daarbij merkt verzoekster op dat wettelijk is bepaald dat tolk- en vertaalwerkzaamheden voor afnemers met een wettelijke afnameplicht alleen door beëdigde tolken en vertalers die in het Register btw zijn geregistreerd mogen worden verricht. Die werkzaamheden moeten persoonlijk worden verricht door een tolk of vertaler, die op eigen naam is beëdigd. Ook de vereiste Verklaring omtrent Gedrag (VOG) wordt op naam van de tolk of vertaler afgegeven. Het zijn dan ook alleen de individuele beëdigde tolken en vertalers die de tolk- of vertaalwerkzaamheden voor afnemers met een wettelijke afnameplicht mogen verrichten en niet de bemiddelingsbureaus die enkel bemiddelen en niet zelf tolken of vertalen.

Zij acht het dan ook niet juist dat de bemiddelingskosten door de bemiddelaars in mindering worden gebracht op de in het Btis vastgestelde tarieven van tolken en vertalers voor tolk- of vertaalwerkzaamheden. De bemiddelaars en de justitieonderdelen behoren de voorwaarden zoals gesteld in de Wbtv en het Btis in acht te nemen, aldus verzoekster.

Standpunt van de minister van Justitie

1.4. De minister acht dit klachtonderdeel niet gegrond. Hij stelt daartoe het volgende.

In 2004 besloot het kabinet om, in navolging van het eerder genoemde IBO-onderzoek, stappen te nemen tot hervorming van de tolk- en vertaalmarkt. Die keuze leidde onder andere tot het formuleren van de Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbtv), het instellen van het Register beëdigde tolken en vertalers (Rbtv) en het openbaar aanbesteden van tolk- en vertaalopdrachten van justitieonderdelen, die in de Wbtv als afnemers met een wettelijke afnameplicht zijn aangewezen.

In 2005 werd een begin gemaakt met openbare aanbesteding. Vanaf 1 januari 2006 trad Manpower Business Solutions op als bemiddelaar voor tolk- en vertaalwerkzaamheden van veel justitieonderdelen. Onlangs is een nieuwe aanbestedingsronde afgerond, waaraan niet door de IND en het Openbaar ministerie en de gerechten is deelgenomen.

Met ingang van 1 januari 2010 wordt door Manpower Business Solutions in de tolkbehoefte en door Concorde Group BV in de vertaalbehoefte voorzien. Aan die aanbesteding is ook door de KMAR, de Belastingdienst, de FIOD, de Douane, de SIOD en de Arbeidsinspectie deelgenomen. Voor 2010 staat gepland dat het Ministerie van VWS en de politie zelfstandig een aanbesteding starten.

1.5. Ten aanzien van werkzaamheden in het kader van het Btis wordt de vergoeding toegekend die in dat besluit staat genoemd, aldus de minister. Het Btis is echter alleen van toepassing als een tolk of vertaler direct, dus zonder tussenkomst van een intermediair, wordt ingezet. In dat geval declareert de tolk of vertaler ook zelf rechtstreeks aan zijn opdrachtgever.

Wanneer een gerecht of parket voor strafzaken echter gebruik maakt van een intermediair of tolkenbureau, dan is de hoogte van het tarief dat de tolk of vertaler ontvangt, afhankelijk van de afspraken die de tolk of vertaler zelf met die bemiddelaar heeft gemaakt. De minister benadrukt dat de tarieven in het Btis daarbij niet van toepassing zijn. Die afspraken kunnen voor de tolk of vertaler gunstiger, dan wel minder gunstig zijn.

In die situatie betaalt het gerecht of parket dan ook niet rechtstreeks aan de tolk of vertaler, maar worden de kosten door de intermediair gedeclareerd bij de opdrachtgever.

1.6. De minister stelt verder dat justitieonderdelen met de bemiddelaar alleen een totaalbedrag overeenkomen. De minister noch de betrokken justitieonderdelen hebben invloed op het tarief dat een bemiddelaar vervolgens afspreekt met de individuele tolk of vertaler. Volgens de minister declareert de bemiddelaar bij de afnemer een totaalbedrag, dat is opgebouwd uit de werkelijke tolktijd dan wel de tijdsduur van de vertaalwerkzaamheden, de bemiddelingskosten, de reiskosten en de eventuele annulering of wachttijd.

De minister geeft aan dat deze ontwikkeling ertoe leidt dat individuele tolken en vertalers in veel gevallen niet meer rechtstreeks worden ingezet en dat inkomsten kunnen teruglopen. Volgens de minister is dat echter geen beperking van de vrije markt maar een uitvloeisel van de keuzes die marktpartijen, gezien hun onderscheiden belangen, maken.

1.7. De minister stelt dan ook dat er geen sprake is van onbehoorlijk handelen jegens verzoekster. Het beleid is zorgvuldig tot stand gekomen en bekend gemaakt. Verder stelt de minister dat jegens verzoekster op dezelfde wijze is gehandeld als jegens andere tolken en vertalers. De minister acht de klacht daarom niet gegrond.

Beoordeling

1.8. Allereerst merkt de Nationale ombudsman op dat hij niet bevoegd is om het besluit van het kabinet in 2004 om over te gaan tot openbare aanbesteding, te beoordelen. Dat besluit is aan te merken als algemeen overheidsbeleid, waarover niet bij de Nationale ombudsman kan worden geklaagd.

De Nationale ombudsman is wel bevoegd om te beoordelen of de minister, gegeven dat besluit, behoorlijk jegens verzoekster heeft gehandeld. Daarbij toetst hij aan het rechtszekerheidsvereiste, dat inhoudt dat door de overheid gewekte gerechtvaardigde verwachtingen dienen te worden gehonoreerd.

1.9. Het draait bij deze klacht om de vraag of individuele tolken en vertalers aan het Btis de verwachting kunnen ontlenen dat de daarin genoemde tarieven ook gelden indien zij via een bemiddelingsbureau worden ingeschakeld. De minister stelt dat het Btis geen werking heeft ten opzichte van derde partijen, het Btis geldt volgens hem alleen bij een rechtstreekse, niet inwisselbare verbintenis tussen een justitieonderdeel en een individuele tolk of vertaler. Verzoekster meent echter dat de regeling niet door zo'n aanbesteding buiten werking kan worden gesteld.

De Nationale ombudsman heeft in de regelgeving geen gronden gevonden om de stelling van de minister dat het Btis niet van toepassing is op de aanbesteding aan bemiddelaars, te weerleggen. Daarbij strookt het standpunt van de minister ook met diens streven om op termijn tot volledig vrije tariefsvorming te komen.

Dat het Btis geen werking ten opzichte van derden heeft, heeft tot gevolg dat het aan de tolk of vertaler is om zelf met de bemiddelaar afspraken te maken over tarieven, aangezien hij of zij zich niet kan beroepen op de tarieven van het Btis. De Nationale ombudsman kan verzoekster volgen in haar opmerking dat dit nadelige financiële gevolgen heeft voor de tolken en vertalers. Wellicht dat de mogelijkheid om zelf met een bemiddelaar te onderhandelen over tarieven in een enkel geval gunstig kan uitpakken voor een tolk of vertaler, maar de Nationale ombudsman gaat er vanuit dat in de meeste gevallen de bemiddelaar een veel sterkere onderhandelingspositie heeft dan de tolk of vertaler.

Daardoor rest de tolk of vertaler de keuze om ofwel via de bemiddelaar te gaan werken waarbij genoeg moet worden genomen met een lager honorarium dan hij of zij betaald zou krijgen, indien dezelfde werkzaamheden rechtstreeks voor de afnemer verricht zouden worden, ofwel niet voor de bemiddelaar te gaan werken, waardoor hij of zij vrijwel geen werkzaamheden meer voor de justitieonderdelen zal kunnen verrichten. Dat de tolken en vertalers zeer ongelukkig zijn met dit gevolg van de keuze voor aanbesteding, kan de Nationale ombudsman begrijpen. Dat maakt echter niet dat de handelwijze van de minister als onbehoorlijk moet worden aangemerkt.

Gelet op het voorgaande oordeelt de Nationale ombudsman dan ook dat er geen sprake is van strijd met het vereiste van rechtszekerheid

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

2. Klacht over het ontbreken van een lijst met veelbeheerste Europese talen

Visie van verzoekster

2.1. Verder klaagt verzoekster F. erover dat de minister geen nadere indeling van de lijst met "veelbeheerste Europese talen" heeft vastgesteld. Daardoor wordt zij als tolk/vertaalster Servokroatisch en Servokroatisch-Bosnisch geconfronteerd met willekeur bij diverse justitiële diensten bij de vaststelling van het voor die talen te hanteren tarief. In sommige gevallen krijgt zij het lagere tarief, bestemd voor "veelbeheerste Europese talen", in andere gevallen het hogere tarief voor "overige Europese talen".

2.2. Verzoekster geeft verder nog aan dat het haar ervaring is dat veel justitieonderdelen en ook andere instanties zich houden aan het Btis, hoewel zij daartoe wettelijk gezien niet verplicht zijn. Daardoor heeft het ontbreken van een duidelijke indeling van talen in het Btis verstrekking gevolgen voor het honorarium dat tolken en vertalers betaald krijgen, aldus verzoekster. Volgens verzoekster is het aan de minister om voor een duidelijke indeling van de talen te zorgen.

Standpunt van de minister van Justitie

2.3. De minister acht dit klachtonderdeel gegrond. Hij stelt daartoe het volgende.

In artikel 5 Btis worden vijf verschillende tarieven onderscheiden voor de vergoeding van vertaalwerkzaamheden in strafzaken, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid onder a. Btis. In dit kader zijn de tarieven genoemd onder b. en c. relevant, aldus de minister. Daarin is het tarief voor "andere veelbeheerste Europese talen" vastgesteld op € 1,20 per regel en voor "overige Europese talen" op €1,51 per regel.

2.4. De minister geeft aan dat door hem aan dit onderscheid inderdaad geen nadere invulling is gegeven, waardoor het in de praktijk mogelijk is dat het Openbaar Ministerie en

de gerechten verschillende tarieven hanteren ten aanzien van één van de talen waarin verzoekster F. vertaalwerkzaamheden verricht. De minister stelt dan ook dat het op zijn weg ligt om te bevorderen dat door de opdrachtgevers eenduidige uitvoering aan deze bepaling uit het Btis wordt gegeven. Hij acht deze klacht daarom gegrond.

2.5. Verder geeft de minister desgevraagd aan dat verzoekster deze kwestie eerder onder zijn aandacht had gebracht. Daarover is er op 3 februari 2009 telefonisch contact geweest met een medewerker van de Directie Rechtsbestel. In dat gesprek werd aangegeven dat door de minister inderdaad geen invulling was gegeven aan de categorieën zoals onderscheiden in artikel 5 van het Btis. De minister erkent dat er op dit punt onvoldoende actie richting verzoekster was genomen. Ook erkent de minister dat in de brief van 21 september 2009 van de Staatssecretaris van Justitie aan verzoekster ten onrechte werd aangegeven dat het beleid van het Openbaar Ministerie is om geen lijst met categorieën vast te stellen.

2.6. De minister geeft aan dat hij de kwestie als volgt wil oppakken. Het begrip "veelbeheerste Europese talen" moet worden gezien vanuit de invalshoek van het in Nederland beschikbare aanbod van tolken en vertalers. De minister geeft aan dat hij aan het Bureau beëdigde tolken en vertalers (Bureau btw) zal vragen om een overzicht op te stellen van het beschikbare aanbod van tolken en vertalers. Op basis van het beschikbare aanbod zal een lijst worden gemaakt naar veel respectievelijk minder beheerste talen. Deze lijst zal de minister bij het Openbaar Ministerie en de gerechten onder de aandacht brengen en deze instanties verzoeken om deze bij toepassing van het Btis te hanteren. Verder zegde de minister toe dat de lijst op de website van het Bureau btw zal worden geplaatst en in de Staatscourant zal worden gepubliceerd. Gelet op het feit dat het beschikbare aanbod aan tolken en vertalers in de tijd verschilt, zal jaarlijks worden bezien of aanpassing van de lijst nodig is.

2.7. Bij navraag door de Nationale ombudsman over de stand van zaken, geeft de minister op 7 februari 2011 aan dat bij brief van 20 december 2010 bij de voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak en het College procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie aandacht is gevraagd voor de op dit punt genomen beleidsregel. Daarin is een lijst opgenomen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen veelbeheerste Europese talen, veelbeheerste niet-Europese talen en overige talen. Dat tariefoverzicht zal gelden tot 1 januari 2013. De minister geeft tevens aan dat er regelmatig zal worden bezien of de lijst aanpassing behoeft. Anders dan eerder door hem was aangegeven, ziet de minister af van bekendmaking van de brief in de Staatscourant, omdat hij er vanuit gaat dat bekendmaking via de aangeschreven instanties afdoende is. Ook wordt de brief via de website van het Bureau btw gepubliceerd.

Beoordeling

2.8. Het gelijkheidsbeginsel eist dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld en dat ongelijke gevallen ongelijk worden behandeld al naar gelang zij van elkaar verschillen. In dit geval werd verzoekster geconfronteerd met ongelijke behandeling van gelijke gevallen, doordat zij voor dezelfde werkzaamheden als tolk-vertaalster Servokroatisch en Servokroatisch-Bosnisch bij verschillende instanties verschillende tarieven ontving.

2.9. Om gelijke behandeling van gelijke gevallen in het licht van deze klacht mogelijk te maken, is het van belang dat de tarievenlijst in het Btis eenduidig is. Daarmee kan worden voorkomen dat de justitieonderdelen die, al dan niet wettelijk daartoe gehouden, gebruik maken van die lijst, zelf moeten gaan bepalen welk tarief van toepassing is op de werkzaamheden van verzoekster, hetgeen een ongelijke behandeling in de hand werkt.

2.10. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de minister in strijd met het gelijkheidsbeginsel handelde door na te laten zo'n nadere invulling te geven aan de verschillende categorieën genoemd in het Btis. De klacht van verzoekster F. is op dit punt dan ook gegrond.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Met instemming heeft de Nationale ombudsman ervan kennis genomen dat de minister inmiddels bij beleidsregel van 20 december 2010 een overzicht heeft uitgebracht waarin onderscheid wordt gemaakt tussen veelbeheerste en overige talen.

3. Klacht dat de minister onvoldoende toezicht houdt op de gevolgen van de keuze voor openbare aanbesteding voor de kwaliteit van (het werk van) tolken en vertalers

Visie van verzoekers

3.1. Verzoekers klagen erover dat de minister onvoldoende toezicht houdt en voeren daartoe vier voorbeelden aan waaruit dat naar hun mening blijkt. Ze stellen dat bemiddelaars regelmatig gebruik maken van onvoldoende gekwalificeerde - en dus goedkopere - tolken en vertalers, om zodoende de kosten te drukken. Daarnaast stellen zij dat bemiddelaars soms tolken inzetten die ver van de werkplek wonen om de reiskosten op te voeren, terwijl er ook tolken beschikbaar zijn die dichterbij wonen. Verder geven zij aan dat er in het Rbtv beëdigde tolken en vertalers en in de Uitwijklijst tolken en vertalers zijn opgenomen die onvoldoende gekwalificeerd zijn. Tot slot stellen verzoekers dat het voor gebruikers van het Rbtv en de Uitwijklijst niet duidelijk is welke tolken en vertalers voldoende gekwalificeerd zijn om de specialistische opdrachten van justitieonderdelen te kunnen verrichten, omdat de mogelijkheid om specialisaties en bekwaamheden te registreren ontbreekt. Dat heeft gevolgen voor de geleverde kwaliteit.

3.2. Verzoekers stellen dat bemiddelaars regelmatig onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers inzetten om zodoende de kosten te drukken. Zij wijzen er op dat er in het Rbtv op zich wel voldoende gekwalificeerde tolken en vertalers te vinden zijn, maar dat die niet

voor de bemiddelaars willen werken vanwege het te lage honorarium. Verzoekers geven aan grote zorgen te hebben over de kwaliteit van het werk dat de niet of onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers leveren en de gevolgen die dat heeft voor degenen die afhankelijk zijn van de verrichtingen van die tolken en vertalers en de rechtsgang. De minister en namens hem het Bureau btw houden daarop volgens verzoekers onvoldoende toezicht.

3.3. Verder stellen verzoekers dat de bemiddelaars regelmatig tolken inzetten die ver weg van de werkplek wonen om zodoende hogere reiskosten op te kunnen voeren. Ook ten aanzien van dit punt geven verzoekers aan dat er in het Rbtv in die gevallen meestal wel gekwalificeerde tolken te vinden zijn die dichterbij de werkplek wonen, maar dat die tolken niet bereid zijn om voor een bemiddelaar te werken. Verzoekers wijzen erop dat deze handelwijze de Staat veel geld kost, hetgeen haaks staat op de doelstelling van de keuze voor aanbesteding aan bemiddelaars. Ook op dit punt wordt door de minister en namens hem door het Bureau btw onvoldoende toezicht gehouden.

3.4. Ook klagen verzoekers erover dat in het Rbtv veel tolken en vertalers zijn opgenomen die niet aan de wettelijke vereisten voldoen. Zo zijn er tolken die zijn ingeschreven enkel op grond van hun inschrijving in de voorloper van het Rbtv, het Kwaliteitsregister Ktv. Van die groep tolken en vertalers is een deel ooit in het Ktv ingeschreven op basis van slechts hun ervaring, dan wel na het afleggen van toetsen die op een minimaal niveau waren afgenomen. Ook wijzen verzoekers erop dat de minister al in 1999 alle tolken en vertalers erop heeft gewezen dat uiterlijk 2005 een vakdiploma verplicht zou worden gesteld en dat in de periode van 2002 tot 2005 ook de mogelijkheid bestond om een toets af te leggen. Toch zijn er nog steeds tolken en vertalers in het Rbtv maar nog meer in de Uitwijklijst die niet aan de vereisten voldoen, hetgeen volgens verzoekers moet worden uitgelegd als onwil. De minister houdt hierop onvoldoende toezicht, aldus verzoekers.

3.5. Tot slot klagen verzoekers erover dat er in het Rbtv en de Uitwijklijst geen specialisaties zijn opgenomen waardoor het voor opdrachtgevers met een afnameplicht niet duidelijk is welke ingeschrevenen in het Rbtv beschikken over de kwalificaties die nodig zijn voor gerechtstolkopdrachten dan wel juridische vertaalopdrachten. Het is de ervaring van verzoekers dat de afnemers er dientengevolge vanuit gaan dat alle tolken en vertalers die in het Rbtv ingeschreven staan, geschikt zijn voor dat soort werkzaamheden, terwijl in het Rbtv de grootste groep van beëdigde tolken en vertalers wordt gevormd door tolken en vertalers die algemene tolk- of vertaalwerkzaamheden verrichten waarvoor geen specifieke kennis op een bepaald werkteerrein nodig is.

Verzoekers stellen dat hun door de minister in de afgelopen jaren steeds is voorgehouden dat de in het Rbtv op te nemen zoekfunctie naar specialisaties voordelig zou zijn voor de gerechtstolken en juridische vertalers. Zij waren daarom zeer teleurgesteld toen in januari 2009 bleek dat zo'n zoekfunctie nog niet in het Rbtv bestaat.

Verzoekers stellen dat de gerechtstolken en juridische vertalers vaak jarenlang geïnvesteerd hebben in hun opleiding, het behalen van specialisatie(s) en permanente educatie en daarom niet voor hetzelfde tarief kunnen werken als de algemene tolken en vertalers die deze investeringen niet hebben gedaan. De ontstane situatie is daarom (financieel) zeer ongunstig voor de beroepsgroep van gerechtstolken en juridisch vertalers, en bovendien voor de afnemers zeer onwenselijk gezien het verschil in geleverde kwaliteit.

Standpunt van de minister van Justitie

3.6. De minister acht deze klacht niet gegrond. Hij stelt daartoe het volgende.

3.7. Ten aanzien van de kwaliteit van de tolken en vertalers die bemiddelaars inzetten, stelt de minister dat de bemiddelaars contractueel verplicht zijn om gebruik te maken van tolken en vertalers die staan ingeschreven in het Rbtv. Alleen wanneer ingeschrevenen in het Rbtv niet beschikbaar zijn, of indien het Rbtv voor de desbetreffende bron- of doeltaal geen ingeschrevenen bevat, is de bemiddelaar bevoegd om gebruik te maken van tolken of vertalers die zijn opgenomen in de eerder genoemde Uitwijkljst. Pas wanneer een tolk of vertaler in het Rbtv noch in de Uitwijkljst beschikbaar is, kan een andere tolk worden ingezet. De minister geeft aan dat het in de praktijk daarom kan voorkomen dat incidenteel een tolk of vertaler wordt ingezet waarvan de kwaliteit niet objectief is vastgesteld. De bemiddelaar dient per incidentele afwijking van het Rbtv door middel van een verklaring aan te geven wat daarvan de reden is geweest. Uit de toelichting bij die verklaring moet blijken dat de bemiddelaar zich heeft ingespannen om de vereiste volgorde te hanteren.

Verder geeft de minister aan dat de kwaliteit van de ingezette tolken contractueel is vastgelegd en periodiek aan de hand van leveringsrapporten van en gesprekken met bemiddelaars wordt geëvalueerd. Ook stelt de minister dat de Raad voor de Rechtsbijstand voornemens is om te gaan controleren of, in het geval dat een andere tolk is ingezet, Rbtv-tolken niet beschikbaar waren. De minister benadrukte dat hem niet is gebleken dat regelmatig tolken of vertalers van onvoldoende kwaliteit worden ingezet.

De minister acht daarom het onderdeel van de aanvullende klacht waarin wordt gesteld dat bemiddelaars regelmatig gebruik maken van onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers, niet gegrond. Hij stelt dat het systeem zo is ingericht dat alleen van tolken en vertalers op de Uitwijkljst gebruik wordt gemaakt als er geen andere mogelijkheid is. Bovendien merkt de minister op dat daarmee ook niet is gegeven dat die tolken per definitie onvoldoende gekwalificeerd zijn, alleen dat het niet mogelijk is gebleken om het niveau van die tolken volledig en objectief te bepalen.

3.8. Ten aanzien van het punt met betrekking tot het opvoeren van hogere reiskosten dan noodzakelijk, geeft de minister aan dat de bemiddelaars zijn gehouden om in eerste instantie te zoeken naar een Rbtv-tolk binnen een straal van 130 kilometer. Deze afstand is gegeven binnen de aanbesteding. Indien geen Rbtv-tolken binnen deze afstand

beschikbaar zijn, wordt gezocht naar Rbtv-tolken op grotere afstand. Indien ook dan geen gekwalificeerde tolk beschikbaar is, wordt gezocht op de Uitwijkljst volgens dezelfde procedure en vervolgens eventueel nog binnen de tolkendatabase. De Rbtv-tolk heeft dus voorrang boven andere tolken die eventueel dichterbij wonen, ook al leidt dat tot hogere kosten, aldus de minister. Hij acht de klacht op dit punt niet gegrond.

3.9. Met betrekking tot de klacht dat in het Rbtv zelf veel tolken en vertalers zijn opgenomen die niet aan de wettelijke vereisten voldoen, stelt de minister het volgende.

In het Rbtv worden tolken en vertalers opgenomen die aan de wettelijke kwaliteitsvereisten voldoen. Zij hebben, in de regel via een hbo-diploma van een tolk- of vertaalopleiding of door een Bureau btw erkende toets, aangetoond dat zij beschikken over taal- en cultuurkennis, tolk- of vertaalvaardigheid en tolk- of vertaalattitude. Ook hebben zij een recente Verklaring omtrent gedrag overgelegd. De minister stelt verder dat het huidige opleidingsaanbod tot tolk of vertaler nog niet is volgroeid. Voor de behandeling van verzoekschriften tot inschrijving in het Rbtv waarbij geen toetsing door het reguliere onderwijs mogelijk is, heeft de Raad voor de Rechtsbijstand in samenspraak met het Kwaliteitsinstituut beëdigde tolken en vertalers (KI) regels ontwikkeld. Bureau btw kan in deze dossiers advies vragen aan een hiervoor ingestelde commissie, de Commissie beëdigde tolken en vertalers. Indien de Raad namens de minister vaststelt dat een opleiding of een onafhankelijke deskundige niet beschikbaar is, is inschrijving in het Rbtv niet mogelijk. De desbetreffende tolk of vertalers komt dan in aanmerking voor opneming in de zogenaamde Uitwijkljst, zoals omschreven in artikel 2 lid 3 Wet btw. Afnemers kunnen deze lijst raadplegen als er geen tolken of vertalers in het Rbtv beschikbaar blijken te zijn. De criteria voor plaatsing op de Uitwijkljst zijn gepubliceerd in de Staatscourant (Stcrt 2009, 102 en 111).

De minister stelt dat de kwaliteit van tolken en vertalers voldoende geborgd wordt door de wettelijke kwaliteitseisen, de eis van permanente educatie bij verlenging van de inschrijving na vijf jaar en een wettelijke klachtenregeling. De minister geeft wel aan dat het stelsel nog in opbouw is en op een aantal punten nog niet volmaakt is. Ook kan het voorkomen dat er incidenteel een tolk of vertaler wordt ingezet waarvan de kwaliteit niet objectief kan worden vastgesteld.

De bemiddelaar dient per incidentele afwijking van het Rbtv door middel van een verklaring aan te geven wat daarvan de reden is geweest. Uit de toelichting bij die verklaring moet blijken dat de bemiddelaar zich heeft ingespannen om de vereiste volgorde te hanteren.

De minister acht daarom de klacht op dit punt niet gegrond. Hij stelde dat het systeem zo is ingericht dat alleen van tolken en vertalers op de Uitwijkljst gebruik wordt gemaakt als er geen andere mogelijkheid is. Bovendien is daarmee ook niet gegeven dat de tolken ongekwalificeerd zijn, alleen dat het niet mogelijk is gebleken om het niveau van die tolken volledig en objectief te bepalen. De minister stelt echter dat deze omstandigheden niet

meebrengen dat er sprake is van onbehoorlijk handelen en daarmee van een gegronde klacht, wanneer op onderdelen zou worden vastgesteld dat verdere verbetering mogelijk is.

3.10. Tot slot stelt de minister ten aanzien van de klacht over het ontbreken van (een zoekfunctie voor) specialisaties en kwalificaties in het Rbtv het volgende. Hij erkent het nut voor de afnemers van zo'n zoekfunctie.

De minister geeft aan dat hij de Raad voor de Rechtsbijstand heeft gevraagd in 2011 een meerjarenbeleidskader te ontwikkelen waarin onder meer wordt ingegaan op de ontwikkeling van het kwaliteitssysteem rond de Wbtv. De Raad is daarover al in gesprek met het KI, maar oriënteert zich ook bij andere belanghebbenden en deskundigen zoals ATA, Pstevin en scholingsinstituten. Voorts zullen in 2011 integrale tolk- en vertaaltoetsen worden "uitgerold" en zal specialisatie verder vorm krijgen.

Verder stelt de minister dat het KI heeft toegezegd om op 1 november 2010 een voorstel dat hierop betrekking heeft, te bespreken. Naar verwachting van de minister volgen daarna nog in 2010 een advies en de besluitvorming daarover. De minister merkt op dat het KI op aandringen van Bureau btv het onderwerp al enkele keren heeft besproken. Dat dit nog niet heeft geleid tot een uitvoerbare aanpak, geeft volgens de minister aan dat het onderwerp gecompliceerd is en daarom goed doordacht moet worden. Wanneer de besluitvorming eind 2010 wordt afgerond, kan de registratie begin 2011 worden doorgevoerd, aldus de minister. Hij acht de klacht dan ook niet gegrond.

3.11. Gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot het verwachte advies van de KI, geeft de minister op 21 februari 2011 aan dat het KI zeer intensief bezig is met het uitwerken van de bepalingen in artikel 2, lid 1 sub d Wbtv en artikel 10, lid 2 Besluit btv, maar dat het lastig is gebleken om de specialisaties uit te werken.

Het KI heeft zowel bestaand onderzoek geraadpleegd als zelf nieuw onderzoek verricht naar de wenselijkheid van specialisaties, de daarvoor benodigde competenties en toetsingscriteria waarmee kan worden vastgesteld dat een tolk of vertaler over die competenties beschikt. Daarbij zijn verschillende knelpunten echter nog niet afdoende opgelost. Zo blijkt het lastig om competenties voor bijvoorbeeld gerechtstolken meetbaar te formuleren, aldus de minister. Naast de SIGV-opleidingen zijn er in het kader van permanente educatie door het opleidingsinstituut voor beëdigde tolken en vertalers in Nederland (KTV) sinds kort ook trainingen waaraan PE-punten worden toegekend. Verder zijn er geen specialisatie-opleidingen bekend die worden afgerond met een meetbaar betrouwbaar examen. De toelichting bij het Besluit btv gaat uit van dat vereiste en zowel het KI als het Bureau btv zijn het met dat uitgangspunt eens. Vanwege het ontbreken van een specialisatie-opleiding zouden volgens de minister andere verworven competenties wellicht kunnen volstaan om te voldoen aan specialisatie-eisen, mits die eisen wel meetbaar geformuleerd zijn. Dat is echter nog niet het geval en pogingen die daartoe zijn ondernomen, zijn praktisch niet uitvoerbaar.

De minister geeft dan ook aan dat het KI nog niet klaar is met het opstellen van een advies en dat er meer tijd nodig is voor het uitwerken van een goede uitvoeringsregeling.

Overige relevante informatie

3.12. Op de website van Bureau btw staat de volgende mededeling vermeld:

"Vertalers die onder de oude Wet beëdigde vertalers al waren beëdigd en tolken/vertalers die definitief in het Ktv stonden ingeschreven, konden tot 1 januari 2011 gebruik maken van de overgangsregeling uit artikel 37 Wbtv. Zij konden zo zonder inhoudelijke beoordeling in het Rbtv worden ingeschreven, ook als zij niet formeel aan de eisen van de wet voldeden. Die overgangsregeling is inmiddels voorbij. Vertalers die onder de Wet beëdigde vertalers uit 1878 beëdigd zijn, kunnen dus niet zonder meer in het Rbtv worden ingeschreven. Dat betekent dat hun beëdiging is komen te vervallen en dat zij niet meer gerechtigd zijn beëdigde vertalingen te maken. Willen zij alsnog gewaarmerkte vertalingen maken, dan zullen zij via de reguliere inschrijvingsprocedure toegang tot het Rbtv moeten vragen."

Beoordeling

3.13. Het vereiste van rechtszekerheid houdt onder meer in dat gerechtvaardigde verwachtingen van burgers en organisaties jegens overheidsinstanties door die overheidsinstanties worden gehonoreerd. Dit vereiste impliceert in dit geval dat verzoekers er vanuit mogen gaan dat de minister voldoende toezicht houdt op de gevolgen die de keuze voor aanbesteding van tolk- en vertaaldiensten aan bemiddelaars heeft voor de kwaliteit van het (werk van) tolken en vertalers. Daarmee ligt de vraag voor of de minister daaraan voldoet.

3.14. De Nationale ombudsman beziet de klacht van verzoekers dat bemiddelaars regelmatig onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers inzetten om kosten te drukken, alsmede de klacht dat bemiddelaars soms tolken inzetten die ver van de werkplek wonen om hogere reiskosten te kunnen opvoeren, in het licht van de algemene klacht van verzoekers dat bemiddelaars geen gebruik wensen te maken van tolken en vertalers die weigeren beneden het Btis-tarief te werken en in zo'n geval tolken en vertalers inzetten die van mindere kwaliteit zijn of op grotere afstand van de werkplek wonen.

Verzoekers zijn op dit punt niet met concrete voorbeelden gekomen. Dat wil niet zeggen dat de zorgen van verzoekers hierover bij voorbaat ongefundeerd zijn. Het betekent echter wel dat de Nationale ombudsman niet heeft kunnen vaststellen hoe vaak zich dit voordoet.

3.15. Daarbij komt dat door de minister wordt ontkend dat de door verzoekers beklagde werkwijze op structurele basis plaats vindt. De minister stelt dat hij het toezicht op de naleving van de contracten door de bemiddelaars afdoende heeft georganiseerd door

onder andere gesprekken met en periodieke leveringsrapportages van de bemiddelaars, de eis dat de bemiddelaars bij iedere incidentele afwijking van de gemaakte afspraken aangeven wat daarvoor de reden was, en rapportages van het Bureau btw zelf. Hij geeft aan dat hem daaruit niet is gebleken dat regelmatig tolken of vertalers van onvoldoende kwaliteit worden ingezet.

Omdat de Nationale ombudsman niet heeft kunnen vaststellen hoe vaak zich de door verzoekers beklagde situatie voordoet en of dat dan ook nog te wijten valt aan onvoldoende toezicht door de minister, onthoudt hij zich op dit punt van een oordeel.

3.16. Wel hecht de Nationale ombudsman eraan het volgende te benadrukken. Als het geval zich zou voordoen dat een bemiddelaar enkel vanwege budgetredenen regelmatig uitwijkt naar de Uitwijklijst of zelfs daarbuiten, terwijl er wel een beëdigde tolk of vertaler uit het Rbtv beschikbaar is die bereid is de opdracht voor de bemiddelaar te verrichten voor het tarief dat in het Btis is vastgesteld voor die werkzaamheden, dan acht de Nationale ombudsman dat niet behoorlijk. De Nationale ombudsman gaat er vanuit dat de tarieven die door de minister in het Btis zijn vastgesteld, zijn aan te merken als een redelijk tarief.

De Nationale ombudsman heeft er met instemming van kennis genomen dat de Raad voor Rechtsbijstand voornemens is om in de rechtsbijstand te gaan controleren of, in de gevallen dat andere tolken zijn ingezet, Rbtv-tolken niet beschikbaar waren.

Hij doet de minister daarom de aanbeveling om dit voornemen ook daadwerkelijk uit te voeren en daarnaast te bezien of het mogelijk is om zo'n controle ook op de andere terreinen van inzet van tolken en vertalers door bemiddelaars te realiseren.

3.17. Daarnaast doet hij de minister de aanbeveling om voor derden inzichtelijk te maken wat de afspraken zijn met de bemiddelaars in het geval dat:

- een bemiddelaar geen in het Rbtv beëdigde tolk of vertaler kan vinden die bereid is om de voorhanden liggende opdracht te verrichten voor het door bemiddelaar geboden honorarium, maar er wel Rbtv-tolken of -vertalers zijn die de opdracht willen verrichten voor een tarief dat overeenkomt met het tarief zoals dat is vastgesteld in het Btis;
- een bemiddelaar een tolk inzet die ver weg van de werkplek woont, terwijl er in het Rbtv wel tolken te vinden zijn die dichterbij de werkplek wonen, maar die niet bereid zijn om voor het honorarium van de bemiddelaar te werken doch wel voor een redelijk tarief, zoals het tarief dat in het Btis is vastgelegd;

3.18. Ook ten aanzien van de klacht van verzoekers dat er in het Rbtv en de Uitwijklijst veel tolken en vertalers zijn opgenomen die niet (voldoende) gekwalificeerd zijn, merkt de Nationale ombudsman op dat hij dit wegens het ontbreken van concrete voorbeelden niet heeft kunnen vaststellen. De minister ontkent dat er sprake is van zo'n situatie.

De Nationale ombudsman onthoudt zich daarom op dit punt van een oordeel.

De ombudsman heeft ervan kennis genomen dat de minister de Raad voor Rechtsbijstand heeft verzocht om in 2011 een meerjarenbeleidskader te ontwikkelen waarin onder meer wordt ingegaan op de ontwikkeling van het kwaliteitssysteem rond het Wbtv en dat in 2011 integrale tolk- en vertaaltoetsen zullen worden ingevoerd.

3.19. Ten aanzien van de klacht dat er in het Rbtv nog geen (zoekfunctie voor) specialisaties en kwalificaties is opgenomen, waardoor het voor afnemers met een afnameplicht niet duidelijk is welke tolken en vertalers in het Rbtv beschikken over de kwalificaties die nodig zijn voor gerechtstolk- dan wel juridische vertaalopdrachten, komt de Nationale ombudsman tot het volgende oordeel.

Ook door de minister wordt het nut voor de afnemers van de mogelijkheid om specifieke bekwaamheden in het Rbtv te kunnen opnemen, erkend. Daarom heeft hij het KI om advies gevraagd over de wijze waarop dit het beste ingevoerd kan worden.

Verder is de Nationale ombudsman gebleken dat de stelling van verzoekers dat de minister hun de afgelopen jaren steeds heeft voorgehouden dat een in het Rbtv op te nemen zoekfunctie naar specialisaties voordelig zou zijn voor de gerechtstolken en juridische vertalers, niet door de minister wordt weersproken.

De Nationale ombudsman oordeelt dan ook dat de minister, door deze mogelijkheid niet meteen al bij de oprichting van het Rbtv in 2009 te realiseren, handelde in strijd met het vereiste van rechtszekerheid.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Gelet op de mededeling van de minister dat het KI, ondanks eerdere inschattingen, niet begin 2011 advies zal uitbrengen en er dus niet op korte termijn een begin zal worden gemaakt het aanpassen van het Rbtv op dit punt, doet de Nationale ombudsman de minister de volgende aanbeveling.

De Nationale ombudsman doet de minister de aanbeveling dat hij inzichtelijk maakt op welke termijn hij verwacht de invoering van specialisaties en een zoekfunctie in het Rbtv te kunnen realiseren. Daarbij verzoekt de Nationale ombudsman de minister, tot aan de daadwerkelijke realisering iedere vier maanden aan de Nationale ombudsman een voortgangsbericht te sturen.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedragingen van de minister van Justitie (thans Veiligheid en Justitie), is:

- niet gegrond voor wat betreft de klacht over het feit dat verzoekster zich door de keuze voor aanbesteding gedwongen ziet om zich aan sluiten bij een vertaalbureau om daar voor een te laag tarief te werken;
- gegrond voor wat betreft de klacht over het nalaten om nadere invulling te geven aan de lijst genoemd in artikel 5 van het Btis, wegens schending van het gelijkheidsbeginsel;
- gegrond voor wat betreft de klacht over het nalaten een zoekfunctie naar specialisaties in het Rbtv in te voeren, wegens schending van het vereiste van rechtszekerheid.

Ten aanzien van de klacht over de regelmatige inzet van onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers door bemiddelaars, het onnodig opvoeren van de reiskosten door bemiddelaars en de klacht dat in het Rbtv veel ongekwalificeerde tolken en vertalers zijn opgenomen, onthoudt de Nationale ombudsman zich van een oordeel.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman doet de minister van Veiligheid en Justitie de aanbeveling om:

het voornemen van de Raad voor de Rechtsbijstand om in de rechtsbijstand te gaan controleren of, in gevallen dat andere tolken zijn ingezet, Rbtv-tolken niet beschikbaar waren, daadwerkelijk uit te voeren, en

daarnaast te bezien of het mogelijk is om zo'n controle ook op de andere terreinen van inzet van tolken en vertalers door bemiddelaars te realiseren.

Verder doet de Nationale ombudsman de minister van Veiligheid en Justitie de aanbeveling om inzichtelijk te maken wat de afspraken zijn met de bemiddelaars in het geval dat:

een bemiddelaar geen in het Rbtv beëdigde tolk of vertaler kan vinden die bereid is om de voorhanden liggende opdracht te verrichten voor het door bemiddelaar geboden honorarium, maar er wel Rbtv-tolken of -vertalers zijn die de opdracht willen verrichten voor een tarief dat overeenkomt met het tarief zoals dat is vastgesteld in het Btis;

een bemiddelaar een tolk inzet die ver weg van de werkplek woont, terwijl er in het Rbtv wel tolken te vinden zijn die dichterbij de werkplek wonen, maar die niet bereid zijn om voor het honorarium van de bemiddelaar te werken doch wel voor een redelijk tarief, zoals het tarief dat in het Btis is vastgelegd;

Tot slot doet de Nationale ombudsman de minister van Veiligheid en Justitie de aanbeveling om:

inzichtelijk te maken op welke termijn hij verwacht de invoering van specialisaties en een zoekfunctie in het Rbtv te kunnen realiseren, en

de Nationale ombudsman, tot aan de daadwerkelijke realisering, iedere vier maanden een voortgangsbericht te sturen.

Met instemming

De Nationale ombudsman heeft met instemming ervan kennisgenomen dat de minister van Veiligheid en Justitie bij beleidsregel van 20 december 2010 een overzicht heeft uitgebracht waarin onderscheid wordt gemaakt tussen veelbeheerste en overige talen.

Slotbeschouwing

Een aantal zelfstandige tolken/vertalers blijkt zich ernstig zorgen te maken over de consequenties van het rijksbeleid om alle tolk- en vertaalwerkzaamheden ten behoeve van justitiediensten via een openbare aanbesteding te gunnen aan een of meer bemiddelingsbureaus. Zij vrezen dat hierdoor de zelfstandige tolken/vertalers die aan alle kwaliteitsvereisten voldoen, uit de markt geprijsd worden en dat de kwaliteit van de tolk- en vertaalbijstand ten behoeve van de justitiabelen zal afnemen. Het is bekend dat kleinere partijen - en zeker individuele tolk/vertalers - vaak kansloos zijn bij aanbestedingen. Daarom deelt de Nationale ombudsman deze zorgen. Het is echter niet aan hem om het kabinetsbeleid waarbij gekozen is voor aanbesteding als zodanig te beoordelen.

Gegeven het feit dat via de aanbesteding de tolk- en vertaalwerkzaamheden aan bemiddelingsbureaus zijn uitbesteed, is de ombudsman wel van oordeel dat de minister van Veiligheid en Justitie zijn verantwoordelijkheid moet nemen door strikt toezicht te houden op de werkwijze van de bemiddelingsbureaus. In het bijzonder dient dat toezicht gericht te zijn op de vraag of de bemiddelingsbureaus daadwerkelijk gebruik maken van de diensten van gekwalificeerde tolken/vertalers die het voor zelfstandige tolken/vertalers geldende tarief in rekening brengen en niet ten koste van deze tolken/vertalers uitwijken naar minder gekwalificeerde tolken/vertalers die bereid zijn voor een lager tarief te werken. Als dergelijke praktijken zich voordoen zou er immers sprake zijn van een oneigenlijk effect van de aanbesteding.

Dit onderzoek was niet gericht op de werkwijze van de bemiddelingsbureaus. De ombudsman zal de ontwikkelingen op dit punt wel goed blijven volgen en hij sluit niet uit dat dit aanleiding kan zijn voor een onderzoek uit eigen beweging naar het door het Ministerie van Veiligheid en Justitie uitgeoefende toezicht op de bemiddelingsbureaus.

De Nationale ombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

Bijlage bevattende de uitgebreide bevindingen

A. Opening van het onderzoek door de Nationale ombudsman

De Nationale ombudsman opende eerst het onderzoek naar de klacht van verzoekster F. In het kader van dat onderzoek legde hij de minister de klachtformulering, zoals op bladzijde 2 vermeld, voor. Daarnaast stelde hij de minister de volgende vier aanvullende vragen:

1. Verzoekster stelt dat alle justitieonderdelen en ook instanties als de politie, het KLPD en de FIOD zich houden aan het Btis, hoewel zij op grond van de Wet tarieven in strafzaken niet verplicht zijn om de genoemde tarieven te hanteren. Hierdoor heeft de Btis verstrekking gevolgen voor het honorarium van tolken en vertalers, aldus verzoekster. Wat is daarop uw reactie?
2. In de brief van 21 september 2009 schrijft de staatssecretaris van Justitie dat het Ministerie van Justitie op dit moment, mede namens andere departementen, een nieuwe Europese Aanbesteding van tolk- en vertaaldiensten voorbereidt. Dit contract zal per 1 januari 2010 ingaan. Kunt u aangeven of er bij dit nieuwe contract voor het probleem genoemd in klachtonderdeel 1 een oplossing is gevonden en zo ja, welke oplossing?
3. In dezelfde brief schrijft de staatssecretaris dat er inderdaad geen lijst met categorieën is vastgesteld. Dit zou OM-beleid zijn. Kunt u nader toelichten wat hiermee wordt bedoeld? Betreft dit beleid van het College van procureurs-generaal en zo ja, waar is dit beleid vastgelegd?
4. Kunt u aangeven of u bekend bent (dan wel al eerder bekend was) met de door verzoekster genoemde financiële gevolgen van het ontbreken van zo'n lijst en zo ja, waarom dit onvoldoende aanleiding is (geweest) om wel een lijst op te stellen?

B. Antwoord van de minister op de opening van het onderzoek

De minister antwoordde daarop bij brief van 19 februari 2010 het volgende:

Hij gaf in zijn eerste reactie van 19 februari 2010 op de opening van het onderzoek aan dat verzoekster voor de overheid verschillende tolk- en vertaalwerkzaamheden verricht, te weten in strafzaken voor de politie, KLPD, FIOD, het Openbaar Ministerie en gerechten. Voor die terreinen gelden verschillende vergoedingenregiems, aldus de minister. In het Besluit tarieven in strafzaken 2003 (Btis) zijn tarieven vastgesteld voor tolken die werkzaamheden verrichten binnen de gerechten. In de Regeling tolkenvergoeding Immigratie- en Naturalisatiedienst staan de tarieven voor IND-tolken vermeld. Voor andere Justitieonderdelen zijn de tolk- en vertaaltarieven aanbesteed.

Ten aanzien van werkzaamheden in het kader van het Btis wordt de vergoeding toegekend die in dat besluit staat genoemd. Het Btis is alleen van toepassing als een tolk of vertaler direct, dus zonder tussenkomst van een intermediair, wordt ingezet. In dat geval declareert de tolk of vertaler ook rechtstreeks aan zijn opdrachtgever, aldus de minister.

Wanneer een gerecht of parket gebruik maakt van een intermediair of tolkenbureau, dan is de hoogte van het tarief afhankelijk van de afspraken die de tolk of vertaler met die intermediair heeft gemaakt. In dat geval betaalt het gerecht of parket dan ook niet rechtstreeks aan de tolk of vertaler, maar worden de kosten door de intermediair gedeclareerd bij de opdrachtgever.

De minister gaf verder aan dat in de kabinetsreactie op het interdepartementale beleidsonderzoek "Organisatie, financiering en kwaliteit van tolk- en vertaaldiensten" het uitgangspunt was dat bij de inzet van tolken en vertalers de markt meer moest worden ingeschakeld en dat de totstandkoming van concurrentie moest worden gestimuleerd. Dat blijkt uit de brief van 12 maart 2004 aan de Tweede Kamer, aldus de minister.

Voor de ontwikkeling van effectieve mededinging werd het van belang geacht dat er een helder kwaliteitsbeleid werd geformuleerd, en dat de selectie van aanbieders van tolk- en vertaaldiensten via openbare aanbesteding tot stand zou komen, waarbij de vaste tarieven zouden worden losgelaten. In de genoemde kabinetsreactie is daarvoor een overgangperiode met verschillende stappen geschetst.

Volgens de minister heeft de ontwikkeling van een helder kwaliteitsbeleid met ingang van 1 januari 2009 haar beslag gekregen in de Wet beëdigde tolken en vertalers. Deze wet verplicht justitieafnemers in het kader van straf- en vreemdelingenrecht in beginsel alleen tolken en vertalers in te zetten die staan geregistreerd in het Register beëdigde tolken en vertalers (Rbtv). Aan de inschrijving in het Rbtv zijn kwaliteits- en integriteits-eisen verbonden. Via het Rbtv kunnen aanbieders en afnemers eenvoudig inzicht krijgen in het beschikbare gekwalificeerde aanbod van beëdigde tolken en vertalers, aldus de minister.

De minister gaf verder nog aan dat in 2005 een begin is gemaakt met openbare aanbesteding. Vanaf 1 januari 2006 trad Manpower Business Solutions op als bemiddelaar voor tolk- en vertaalwerkzaamheden van veel justitieonderdelen. De minister gaf aan dat onlangs een nieuwe aanbestedingsronde was afgerond, waaraan niet door de IND en het Openbaar ministerie en de gerechten werd deelgenomen.

Ook gaf de minister aan dat met ingang van 1 januari 2010 door Manpower Business Solutions in de tolkbehoefte en door Concorde Group BV in de vertaalbehoefte wordt voorzien. Aan die aanbesteding hadden ook de KMAR, de Belastingdienst, de FIOD, de Douane, de SIOD en de Arbeidsinspectie deelgenomen.

De minister gaf aan dat voor 2010 gepland staat dat het Ministerie van VWS en de politie zelfstandig een aanbesteding starten.

De minister stelde dat Justitie en bovengenoemde partijen alleen met de bemiddelaar een bedrag overeenkomen. Zij hebben dus geen invloed op het tarief dat een bemiddelaar afspreekt met de individuele tolk of vertaler.

Volgens de minister declareert de bemiddelaar bij de afnemer een totaalbedrag, dat is opgebouwd uit de werkelijke toltijd dan wel de tijdsduur van de vertaalwerkzaamheden, de bemiddelingskosten, de reiskosten en de eventuele annulering of wachttijd.

De minister verklaarde dat de laatste stap in de transitieperiode is het bewerkstelligen van volledig vrije tariefsvorming. In 2004 vreesde het kabinet dat het direct vrijlaten van de tarieven mogelijk teveel van de betrokken partijen zou vergen, waardoor mogelijk stagnatie in de dienstverlening zou ontstaan. In overleg met de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) koos het kabinet daarom in 2004 voor een geleidelijke doorvoering.

De minister verwees verder naar zijn antwoord op de brief van 17 september 2009 van de vereniging van SIGV-Gerechtstolken en Juridische Vertalers, waarin hij nader op deze aspecten inging.

Hij gaf aan dat hij naar aanleiding van die brief op 1 februari 2010 overleg had gevoerd met de voorzitter van de vereniging. De vereniging sprak haar vrees uit dat de aanbesteding ertoe zou leiden dat kwalitatief mindere tolken zullen worden ingezet. In reactie daarop had de minister gesteld dat de bemiddelaars op grond van de overeenkomst primair gehouden zijn om tolken in te zetten die in het Rbtv zijn opgenomen.

In reactie op de aanvullende vragen antwoordde de minister als volgt:

Ad 1. Het is juist dat artikel 5 van het Btis niet alleen door het OM en de gerechten wordt toegepast. Hierbij treft u een Circulaire over de afbakening tussen politie- en Justitiekosten waarin van een groot aantal niet onder mijn verantwoordelijkheid ressorterende (opsporings)instanties de te hanteren tarieven worden gemeld. Ook deze instanties zal ik op dezelfde wijze als ik hierboven heb omschreven informeren over de lijst en hen verzoeken de lijst bij toepassing van het Btis te hanteren.

Ad 2. Zoals ik in mijn reactie op het eerste klachtonderdeel van de klacht hierboven heb aangegeven, is het gegeven dat van bemiddelaars gebruik wordt gemaakt een logisch gevolg van de politieke keuze om bij inkoop van tolk- en vertaaldiensten de markt in te schakelen. Ik teken hierbij aan dat inschakeling van een bemiddelaar voor de afnemer de garantie verschaft dat de dienst ook daadwerkelijk wordt geleverd. Bij inschakeling van freelance tolken of vertalers komt het in de praktijk frequent voor dat op een laat tijdstip wordt afgezegd, dan wel dat niet tijdig wordt geleverd, wat tot stagnatie van de justitiële ketens kan leiden. Bemiddelaars moeten in zo'n geval een boete betalen. Dit

sanctie-instrument leidt er in de praktijk toe dat vrijwel altijd wordt geleverd.

Ad 3. Inhoudelijk ben ik hierboven al ingegaan op het klachtonderdeel dat te maken heeft met ontbreken van een lijst met veel respectievelijk minder beheerste talen. De in de brief van 21 september 2009 gedane mededeling dat het vaststellen van een dergelijke lijst OM-beleid is, is niet juist. Zoals ik heb aangegeven zal ik in deze lacune gaan voorzien. Ik betreurt het dat de brief van 21 september 2009 op dit punt niet de juiste informatie bevat.

Ad 4. Verzoekster heeft bij brief van 3 februari 2009 aandacht voor de onderhavige kwestie gevraagd. Daarop is telefonisch contact geweest tussen verzoekster en een medewerker van de Directie Rechtsbestel. In dit gesprek is aangegeven dat door mij geen invulling is gegeven aan de categorieën zoals onderscheiden in artikel 5 van het Btis. Hierop is onvoldoende actie ondernomen richting verzoekster.

C. Reactie van verzoekster F. op het antwoord van de minister

In reactie op het antwoord van de minister reageerde verzoekster F. op 6 april 2010 als volgt.

Ze gaf aan dat de minister de tarieven in het Btis al jaren "bevroren" houdt, waarmee het Ministerie een ingrijpende invloed heeft op de marktprijs van juridische vertalen en tolkdiensten. De grootste afnemers die op de markt van juridische vertalers en gerechtstolken het meeste werk aanbieden, houden zich aan het Btis. Volgens verzoekster hebben de tarieven op de vrije tolk- en vertaalmarkt zich de laatste tien jaar ontwikkeld en zijn deze nu veel hoger dan in de tarieven bepaald in het Btis. In tegenstelling tot de tarieven op de vrije markt, zijn de tarieven die bemiddelaars voor tolk- en vertaalopdrachten voor justitieonderdelen hanteren, lager bepaald dan in het Btis. Als een tolk of vertaler dat lage honorarium van de bemiddelaar niet accepteert, krijgt hij geen toegang tot opdrachten van de justitieonderdelen, waarvoor de bemiddelaar bemiddelt. Verzoekster F. stelt dat daardoor er geen sprake is van een vrije marktwerking in de relatie tussen tolken en vertalers en de justitieonderdelen. Hooguit is er sprake van een vrije markt voor bemiddelaars, aldus verzoekster F.

Verzoekster F. stelde verder dat het Btis niet ongeldig verklaard kan worden als de minister ervoor kiest om via bemiddelaars te werken, omdat dat zou betekenen dat een wettelijk besluit vervalft op het moment dat de minister de bemiddelaar inzet. Ze reageerde daarmee op de opmerking van de minister in zijn brief van 19 februari 2010 dat de minister en de genoemde justitieonderdelen geen invloed hebben op het tarief dat de bemiddelaar met de individuele tolk of vertaler afspreekt.

Verzoekster stelde dat de minister uitsluitend over de vrije markt van bemiddelaars spreekt, als hij de vrije markt vermeldt. Bij het gunnen van een aanbesteding worden financiële afspraken met de bemiddelaars gemaakt. De aanbesteding wordt voor een

bepaald bedrag aan een bemiddelaar gegund. De bemiddelaars van werkzaamheden die onder het Btis vallen, houden zich niet aan het Btis. Anders dan de minister beweert, staan voor de tolken en vertalers de tarieven niet open voor onderhandeling, aldus verzoekster. Als zij de bemiddelaar vraagt om marktconform dan wel conform het Btis te worden betaald, wordt door de bemiddelaar gezegd dat dat niet in het budget past. Daardoor is het Btis feitelijk niet van toepassing en is er van een vrije markt geen sprake.

Verzoekster stelde dat gerechtstolken en juridisch vertalers als zzp-ers voor alle andere werkzaamheden dan opdrachten voor justitieonderdelen, zelf hun tarieven bepalen. Die tarieven zijn afhankelijk van de aard van de opdracht, de leveringstijd, de moeilijkheidsgraad en of er voor de uitvoering specifieke, specialistische kennis nodig is.

Door zijn specifieke aard, onder meer vanwege het feit dat de rechtsgang in Nederland gebonden is aan termijnen waarbij het overschrijden daarvan de nodig gevolgen heeft, leent het werk van een gerechtstolk of juridisch vertaler zich echter niet voor prijsonderhandelingen, aldus verzoekster. Verzoekster stelde dat het dan ook terecht is dat het honorarium voor dit soort werkzaamheden is vastgelegd in het Btis. Ze meende echter ook dat het dan logisch zou moeten zijn dat ook de afnemers met afnameplicht zich aan het Btis houden.

Verzoekster gaf aan dat de minister de gerechtstolken en juridisch vertalers heeft voorgehouden dat het vormen van het Rbtv positieve gevolgen zou hebben voor hun positie. Op 1 januari 2009 is de Wbtv en het Rbtv in werking getreden. In december 2009 heeft de minister het tolk- en vertaalwerk voor justitieonderdelen aanbesteed aan een bemiddelaar, waardoor de minister de overhead, eigen administratieve werkzaamheden, het inbellen van tolken voor tolkendiensten heeft uitbesteed aan een bemiddelaar. De eigenlijke tolk- en vertaalwerkzaamheden worden evenwel nog steeds door tolken en vertalers verricht. De tarieven voor die werkzaamheden liggen vast in het Btis. De overheadwerkzaamheden en de overheadkosten van de justitieonderdelen vormen echter geen onderdeel van die tarieven. Verzoekster stelde dat door de minister ten onrechte de indruk wordt gewekt dat alle gelden die aan bemiddelaars worden uitbetaald door justitieonderdelen uitsluitend naar de tolken en vertalers gaan.

Tot slot stelde verzoekster F. nogmaals dat er in de huidige situatie voor gerechtstolken en juridisch vertalers voor justitieonderdelen geen sprake is van een vrije markt, nu zij vanwege de keuze voor aanbesteding aan bemiddelaars niet in de gelegenheid zijn om zelf hun tarieven vast te stellen, waardoor hun de mogelijkheid wordt ontnomen om vaste uitgaven voor onder andere professionalisering, scholing en bureaunkosten te kunnen bekostigen.

D. Uitbreiding van het onderzoek en aanvullende vragen

De Nationale ombudsman breidde vervolgens de klachtformulering en het onderzoek uit naar aanleiding van de acht verzoekschriften die hij in de periode van 30 december 2009 tot en met 15 maart 2010 ontving. Zie voor de aanvullende klacht de klachtformulering op bladzijde 2. Hij stelde daarnaast nog de volgende aanvullende vragen.

1. In uw reactie van 19 februari 2010 schrijft u op pagina 2 dat het Btis alleen van toepassing is als een tolk of vertaler direct - dat wil zeggen zonder tussenkomst van een intermediair - wordt ingezet voor werkzaamheden in het kader van het Btis. Wanneer een gerecht of parket gebruik maakt van een intermediair (tolkenbureau), dan is de hoogte van de vergoeding afhankelijk van de afspraken die de tolk of vertaler in kwestie met het bureau heeft gemaakt.

Kunt u toelichten waar en op welke wijze is geregeld dat het Btis alleen van kracht is wanneer een tolk of vertaler rechtstreeks wordt ingezet en niet wanneer diezelfde werkzaamheden worden verricht via een vertaalbureau?

2. Verder verzoek ik u om te reageren op de stelling van verzoekers dat vertaalbureaus tolken inzetten die ver van de werkplek wonen, om zodoende hogere reiskosten te kunnen factureren, terwijl er dan ook tolken beschikbaar zijn die dichterbij wonen.

Bent u bekend met dit verwijt en zo ja, (hoe) wordt daarop dan toezicht gehouden?

3. U schrijft op pagina 3 van uw reactie van 19 februari 2010 dat u (in de persoon van de heer V.) in het overleg op 1 februari 2010 met de SIGV erop hebt gewezen dat de bemiddelaars contractueel primair gehouden zijn tolken in te zetten die in het register zijn opgenomen. Wanneer dat niet lukt, mag de bemiddelaar de zogenaamde "Uitwijklijst" raadplegen.

Verzoekers stellen dat de bemiddelaars met grote regelmaat ten onrechte gebruik maken van die mogelijkheid.

Kunt u aangeven of en zo ja, door wie wordt gecontroleerd of er in voorkomende gevallen terecht door een bemiddelaar is uitgeweken naar die lijst?

4. Volgens verzoekers staan zowel in het Register beëdigde tolken en vertalers als in de Uitwijklijst tolken en vertalers die onvoldoende gekwalificeerd zijn om de specifieke gerechtstolk- of juridische vertaalwerkzaamheden te verrichten.

Kunt u aangeven of en zo ja, door wie wordt gecontroleerd of de tolken en vertalers op die lijsten wel voldoende deskundig zijn? Indien dat niet het geval is, kunt u dan aangeven hoe dit zich verhoudt tot hetgeen u op pagina 2 van uw reactie hebt aangegeven in de alinea over de ontwikkeling van een helder kwaliteitsbeleid?

5. Tot slot verzoek ik u om te reageren op de geel gearceerde zinsneden in de brief van 6 april 2010 van mevrouw F., waarin zij het volgende stelt:

a. "Hierdoor is er naar mijn overtuiging geen sprake van een vrije marktwerking in de relatie tussen juridische vertalers/ gerechtstolken en het MvJ" en

"(..) In plaats daarvan ben ik, zonder dat ik een alternatief heb, gedwongen om te werken voor bemiddelingsbureaus voor een lager tarief dan het in 2003 door de overheid vastgesteld tarief volgens het Btis. Als zelfstandig ondernemer kan ik niet deelnemen aan de vrije markt en word ik buitengesloten van vrije tariefvorming." (pagina 1 en 5);

c. "Mijn standpunt is dat het Btis niet ongeldig verklaard kan worden als de minister ervoor kiest om via bemiddelaars/intermediairs te werken" en

"Door zijn specifieke aard leent het werk van een gerechtstolk of juridisch vertaler zich niet voor prijsonderhandelingen." en

"Om bovengenoemde redenen is het voor mij als gerechtstolk en juridisch vertaalster logisch dat de tarieven voor werkzaamheden voor het MvJ vastgesteld zijn in het Btis. Daarom is het ook logisch dat andere afnemers van afnameplicht zich aan het Btis houden." (pagina 2, 3 en 4).

E. Reactie van de minister op de uitbreiding van de klacht en de aanvullende vragen

De minister liet in zijn reactie van 26 juli 2010 op de aanvullende vragen het volgende weten.

Achtergrond van het beleid voor tolken en vertalers

Eerst schetste hij zijn zienswijze inzake de achtergrond van het beleid voor tolken en vertalers. Hij gaf aan dat tolken en vertalers binnen het Nederlandse rechtsstelsel een onmisbare rol spelen. Wat betreft de positie van Justitie als afnemer geldt dat voor de uitvoering van een aantal kerntaken de inzet van tolken op grond van artikel 6 EVRM een verplichting is. Vanwege de vaak gevoelige materie acht de minister het van belang dat de kwaliteit en integriteit van de tolk of vertaler gewaarborgd is. Naast een hoge kwaliteit van de dienstverlening is eveneens van groot belang dat het proces (de straf- of vreemdelingenzaak) doorgang kan vinden. Wanneer geen tolk beschikbaar is, kunnen rechters, advocaten en andere betrokkenen niet met de verdachte communiceren, waardoor vertraging in de processen ontstaat. Om de inzet van tolk- en vertaaldiensten zo goed mogelijk te laten verlopen, heeft het ministerie van Justitie voor een aantal justitieonderdelen de bemiddeling van tolk- en vertaaldiensten openbaar aanbesteed. De minister merkte op dat de tolkenmarkt niet één markt is. Daarnaast stelde hij dat onder de tolken sterke onderlinge verdeeldheid heerst, waardoor Justitie geen representatieve gesprekspartner had. De minister benadrukte dat het rechtsbestel baat heeft bij

professionalisering van de tolk- en vertaalsector. Een verkenning van 2002 naar de mogelijkheden om tot een branchevereniging te komen, liepen op niets uit, aldus de minister.

Kwaliteitseisen tolken en vertalers

De minister stelde verder dat aanbevelingen van de Nationale ombudsman, de Commissie Moons, het NGTV en de ontwikkelingen op Europees vlak hebben geleid tot het opstellen van een wet waarin zowel voor tolken als voor vertalers wettelijke kwaliteitseisen zijn opgenomen. De wet beëdigde tolken en vertalers trad op 1 januari 2009 in werking. De wet introduceert het Register voor beëdigde tolken en vertalers (het Rbtv). Daarin worden tolken en vertalers opgenomen die aan de wettelijke kwaliteitsvereisten voldoen. Zij hebben, in de regel via een hbo-diploma van een tolk- of vertaalopleiding of door een door Bureau btw erkende toets, aangetoond dat zij beschikken over taal- en cultuurkennis, tolk- of vertaalvaardigheid en tolk- of vertaalattitude. Ook hebben zij een recente Verklaring omtrent gedrag overlegd.

De minister stelde dat het huidige opleidingsaanbod tot tolk of vertaler nog niet is volgroeid. In opdracht van de minister zijn in de periode van 2001 tot en met 2005 scholingsmodules en toetsen ontwikkeld voor vaardigheden en talen waarin het reguliere onderwijs geen toetsingsmogelijkheid bood. In bovengenoemde periode zijn ongeveer 1760 toetsen afgenomen.

Voor de behandeling van verzoekschriften tot inschrijving in het Rbtv waarbij geen toetsing door het reguliere onderwijs mogelijk is, heeft de Raad voor Rechtsbijstand in samenspraak met het Kwaliteitsinstituut beëdigde tolken en vertalers regels ontwikkeld. Bureau btw kan in deze dossiers advies vragen aan een hiervoor ingestelde commissie, de Commissie beëdigde tolken en vertalers. Indien de Raad namens de minister vaststelt dat een opleiding of een onafhankelijke deskundige niet beschikbaar is, is inschrijving in het Rbtv niet mogelijk. De desbetreffende tolk of vertaler komt dan in aanmerking voor opname in de zogenaamde Uitwijklijst, zoals omschreven in artikel 2 lid 3 Wet btw. Afnemers kunnen deze lijst raadplegen als er geen tolken of vertalers in het Rbtv beschikbaar blijken te zijn. De criteria voor plaatsing op de Uitwijklijst zijn gepubliceerd in de Staatscourant (Stcrt 2009, 102 en 111).

De minister stelde dat de kwaliteit van tolken en vertalers voldoende geborgd wordt door de wettelijke kwaliteitseisen, de eis van permanente educatie bij verlenging van de inschrijving na vijf jaar en een wettelijke klachtenregeling. De minister gaf wel aan dat het stelsel nog in opbouw is en op een aantal punten nog niet volmaakt is. De minister stelde echter dat deze omstandigheid niet betekent dat er sprake is van onbehoorlijk handelen en daarmee van een gegronde klacht, wanneer op onderdelen zou worden vastgesteld dat verdere verbetering mogelijk is.

Rol en belang overheid

De minister stelde dat de verantwoordelijkheid voor het opzetten en in stand houden van een systeem van kosteloze tolkenbijstand voor verdachten in strafzaken bij de overheid ligt. Uit uitspraken van het EHRM volgt dat de overheid erop toe dient te zien dat de tolkenbijstand in het algemeen "practical and effective" is. De Nederlandse overheid heeft deze taak uitgebreid tot het vreemdelingenrecht, aldus de minister.

De rechtspleging heeft belang bij een professionele planning en bemiddeling van tolkdiensten. De minister stelde daartoe dat bemiddelaars doorgaans een goed beeld van de markt en het beschikbare aanbod hebben. Door Justitie gecontracteerde bemiddelaars hebben de verplichting zich maximaal in te spannen om in de benodigde tolkcapaciteit te voorzien, dit wordt ook leveringszekerheid genoemd. Indien een bemiddelaar op dit punt in gebreke blijft, heeft dat voor de bemiddelaar financiële consequenties. De ervaring leert dat individuele tolken regelmatig verstek laten gaan, of op het laatste moment afzeggen, aldus de minister.

Verder noemde de minister de lagere kosten als tweede voordeel. Met de inzet van tolken en vertalers zijn vele miljoenen gemoeid. Aanbesteding van de tolk- en vertaalbehoefte via bemiddelaars leidt op macro-niveau tot kostenreductie.

Een derde voordeel is het terugdringen van uitvoeringslasten. Met de verwerking van grote aantallen individuele tolk- en vertaaldeclaraties zijn hoge kosten gemoeid. Met een verzamelnota van een bemiddelaar kunnen die kosten sterk worden gereduceerd.

De minister erkende dat de hiervoor geschetste ontwikkeling er inderdaad toe leidt dat individuele tolken en vertalers in veel gevallen niet meer rechtstreeks worden ingezet en dat inkomsten kunnen teruglopen. Volgens de minister is dat echter geen beperking van de vrije markt maar een uitvloeisel van de keuzes die marktpartijen, gezien hun onderscheiden belangen, maken.

Inzet van tolken en vertalers

De bemiddelingsbureaus van tolken en vertalers waarmee vanuit Justitie een contract is afgesloten, zijn contractueel verplicht om gebruik te maken van tolken en vertalers die staan ingeschreven in het Rbtv. Alleen wanneer ingeschrevenen in het Rbtv niet beschikbaar zijn, of indien het Rbtv voor de desbetreffende bron- of doeltaal geen ingeschrevenen bevat, is de bemiddelaar bevoegd om gebruik te maken van tolken of vertalers die zijn opgenomen in de eerder genoemde Uitwijklijst. Pas wanneer een tolk of vertaler in het Rbtv noch in de Uitwijklijst beschikbaar is, kan een andere tolk worden ingezet. De minister gaf aan dat het in de praktijk daarom kan voorkomen dat incidenteel een tolk of vertaler wordt ingezet waarvan de kwaliteit niet objectief is vastgesteld. De bemiddelaar dient per incidentele afwijking van het Rbtv door middel van een verklaring

aan te geven wat daarvan de reden is geweest. Uit de toelichting bij die verklaring moet blijken dat de bemiddelaar zich heeft ingespannen om de vereiste volgorde te hanteren.

De minister achtte daarom het onderdeel van de aanvullende klacht waarin wordt gesteld dat bemiddelaars regelmatig gebruik maken van onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers, niet gegrond. Hij stelde dat het systeem zo is ingericht dat alleen van tolken en vertalers op de Uitwijklijst gebruik wordt gemaakt als er geen andere mogelijkheid is. Bovendien is daarmee ook niet gegeven dat de tolken ongekwalificeerd zijn, alleen dat het niet mogelijk is gebleken om het niveau van die tolken volledig en objectief te bepalen.

Reisafstand

Ten aanzien van het klachtonderdeel waarin wordt gesteld dat bemiddelaars soms tolken inzetten die ver van de werkplek wonen, terwijl er ook tolken beschikbaar waren die dichterbij wonen, om zodoende de reiskosten op te voeren, stelde de minister het volgende. De bemiddelaars zijn gehouden om in eerste instantie te zoeken naar een Rbtv-tolk binnen een straal van 130 kilometer. Deze afstand is gegeven binnen de aanbesteding. Indien geen Rbtv-tolken binnen deze afstand beschikbaar zijn, wordt gezocht naar Rbtv-tolken op grotere afstand. Indien ook dan geen gekwalificeerde tolk beschikbaar is, wordt gezocht op de Uitwijklijst volgens dezelfde procedure en vervolgens eventueel nog binnen de tolkendatabase. De Rbtv-tolk heeft dus voorrang boven andere tolken die eventueel dichterbij wonen, ook al leidt dat tot hogere kosten, aldus de minister.

Bijzondere bekwaamheden

De minister stelde dat aanbieders en afnemers via het Rbtv eenvoudig inzicht krijgen in het beschikbare aanbod van beëdigde tolken en vertalers. Uitgangspunt is dat alle tolken en vertalers over voldoende kwaliteiten beschikken om werkzaamheden te verrichten ten behoeve van het hele justitiedomein. De wet voorziet erin dat in de Rbtv ook specifieke bekwaamheden kunnen worden opgenomen. Ten aanzien van de vaststelling van die bekwaamheden wacht de minister op het advies van het Kwaliteitsinstituut.

In aansluiting op de doelstellingen van de wet en om wildgroei te voorkomen, ligt het volgens de minister in de rede dat de vraag naar bekwaamheden bij opdrachtgevers daarbij leidend is. Daarbij kan worden gedacht aan het zogenaamde taptolken in politieonderzoeken, telefonisch tolken, juridisch vertalen en tolken in de rechtszaal. Het ligt dan voor de hand dat alleen als de tolk of vertaler aan de criteria voldoet, de betreffende bekwaamheid aan de gegevens van het Rbtv zal worden toegevoegd, aldus de minister. Zodra de genoemde bekwaamheden kunnen worden opgenomen in het Rbtv, zal op de website van het Bureau btv een zoekmogelijkheid voor dit onderdeel worden opgenomen.

Evaluatie gebruik contract

De minister gaf aan dat minimaal één keer per kwartaal een overleg plaatsheeft met de bemiddelaar om aan de hand van managementinformatie het gebruik van het contract te evalueren. Daarnaast wordt door middel van de maandelijkse facturen toezicht gehouden op de kosten die worden gemaakt.

Samengevat

De minister vat zijn reactie als volgt samen:

er is gradatie aan te brengen in de mate van kwalificatie maar dat leidt niet tot de inzet van ongekwalificeerde tolken;

juist vanuit het belang van kwaliteit en de snelheid in de diverse processen kan het nodig zijn om een tolk van verder weg te laten komen. De afweging die de bemiddelaar hierbij moet maken, is contractueel voorgeschreven;

de wet biedt normen voor inschrijving in het Rbtv. Door middel van de eis van permanente educatie worden eveneens kwaliteitsnormen gesteld aan de verlenging van de inschrijving;

ten aanzien van specifieke bekwaamheden van tolken en vertalers is de minister nog in afwachting van het advies van het Kwaliteitsinstituut. Op het moment dat die bekwaamheden kunnen worden opgenomen in het Rbtv wordt hier een zoekmogelijkheid naar gerealiseerd.

Daarnaast reageerde de minister als volgt op de aanvullende vragen:

Ad 1. Bij een rechtstreekse inzet is er sprake van een directe, niet inwisselbare, verbintenis tussen het betreffende gerecht of parket en een individuele tolk of vertaler. In dat geval wordt de vergoeding zoals die is vastgelegd in het Btis betaald. Het Btis heeft geen werking ten opzichte van derde partijen. Indien inzet plaatsvindt door tussenkomst van een bemiddelaar is er sprake van een verbintenis tussen een gerecht of parket en de bemiddelaar en geen verbintenis tussen een gerecht of parket met een tolk of vertaler. In dat geval kan de tolk of vertaler geen rechten aan het Btis ontfangen, maar maakt zelf afspraken met de bemiddelaar. Deze afspraken kunnen voor de tolk of vertaler gunstiger, dan wel minder gunstig uitvallen, aldus de minister.

Ad 2. De minister verwees voor een antwoord op deze vraag naar zijn reactie onder het kopje Reisafstand. Daar voegde hij nog aan toe dat toezicht op de reiskosten door middel van de maandelijkse facturen en de managementinformatie per kwartaal achteraf plaatsvindt.

Ad 3. De minister verwees voor zijn antwoord op deze vraag naar zijn reactie op de aanvullende klachtenformulering. Hij gaf verder nog aan dat toezicht op de inzet uit het Rbtv achteraf plaats vindt. Het bemiddelingsbureau dient per incidentele afwijking van het

Rbtv door middel van een verklaring aan te geven wat de reden hiervan is geweest. Uit de toelichting bij deze verklaring moet blijken wat de reden hiervan is geweest. Uit de toelichting bij deze verklaring moet blijken dat het bureau zich heeft ingespannen om de vereiste volgorde te hanteren. Deze informatie wordt eenmaal per kwartaal verstrekt.

Ad 4. De minister verwees op dit punt naar zijn verklaring over de kwaliteitseisen waaraan de tolk en vertaler moeten voldoen om te kunnen worden geregistreerd in het Rbtv, of voor opname op de Uitwijklijst. Hij is van mening dat de deskundigheid van de tolken en vertalers op de lijst voldoende gewaarborgd is.

Ad 5.

a. De minister antwoordde dat Justitie belang heeft bij een professionele planning en bemiddeling van tolkdiensten en er daarom voor bepaalde justitieonderdelen voor gekozen heeft om de bemiddeling van tolk- en vertaalwerkzaamheden aan een bemiddelingsbureau over te laten. Het feit dat die keuze in individuele gevallen kan betekenen dat geen contract wordt aangegaan, betekent geen beperking van de vrije markt in zijn algemeenheid, aldus de minister.

b. De minister gaf hierover het volgende aan. Bij tolk- en vertaaldiensten is het voornaamste probleem voor de afnemer dat hij de kwaliteit van de dienst moeilijk kan beoordelen, aldus de minister. De afnemer kan over het algemeen nog wel een beeld krijgen van kennis van de Nederlandse taal, maar een veel minder goed beeld (of geen beeld) van de taalkennis in de vreemde taal. Ook de tolkhouding en de mate van inspanning is vaak minder inzichtelijk voor de afnemer, laat staan de integriteit. Daarom stelt de Wbtv kwaliteits- en integriteitseisen aan tolken en vertalers die binnen het justitiële domein werkzaam zijn of die beëdigde vertalingen opmaken. De wet voorziet in de mogelijkheid om extra specifieke bekwaamheden (specialisaties) in het Rbtv op te nemen, zodat afnemers in het Rbtv kunnen zoeken naar tolken en vertalers met een specialisme. Ten aanzien van de specialisaties die kunnen worden onderscheiden, is advies gevraagd aan het Kwaliteitsinstituut beëdigde tolken en vertalers (Stcrt. 2008 nr. 236). De minister gaf aan dat advies najaar 2010 te verwachten. Hij stelde op basis van dat advies een beslissing te zullen nemen over de registratie van de specifieke bekwaamheden.

c. De minister gaf aan het standpunt van verzoekster niet te delen. Wat betreft het Btis verwees de minister naar hetgeen hij daarover eerder onder vraag 1. had aangegeven. Hij stelde dat de werkzaamheden van een tolk of vertaler zich wel degelijk lenen voor prijsonderhandelingen. Nu de kwaliteit en integriteit door de Wbtv afdoende wordt gewaarborgd is het tarief het belangrijkste instrument waarmee een tolk of vertaler zich van andere aanbieders kan onderscheiden.

Tot slot gaf de minister desgevraagd aan dat hij verwachtte de lijst met veelbeheerste talen binnen enkele maanden te kunnen publiceren in de Staatscourant en op de website van

Bureau btw.

Daarnaast gaf hij aan dat hij de lijst bij het Openbaar ministerie en de gerechten onder de aandacht zou brengen en die instanties zou verzoeken om deze bij toepassing van het Btis te hanteren.

F. Reacties van verzoekers op het antwoord van de minister

Reactie van verzoekster F.

In reactie op de brief van de minister van 26 juli 2010 reageerde verzoekster F. als volgt:

Ze gaf aan dat er in relatie tot de minister en de bemiddelaars van justitieonderdelen geen sprake is van een vrije markt voor tolken en vertalers en dat de tarieven voor deze werkzaamheden al jaren in het Btis zijn bevroren. Voor alle andere tolk- en vertaalwerkzaamheden buiten dit terrein is er wel sprake van een vrije markt. Verzoekster stelde dat het vrijemarktprincipe niet mee bestaat omdat justitieonderdelen alle tolk- en vertaalopdrachten aan bemiddelaars geven. Daardoor is er geen enkele ruimte voor onderhandeling door de individuele tolken en vertalers en kunnen de bemiddelaars onredelijk lage honoraria hanteren.

Verder gaf verzoekster aan dat er wel degelijk een representatief gesprekspartner is, te weten de SIGV-vereniging die opkomt voor de belangen van gerechtstolken en juridische vertalers. De SIGV is al jaren in gesprek met de minister. Wel erkent verzoekster dat er sprake is van een sterke onderlinge verdeeldheid tussen gerechtstolken en juridische vertalers enerzijds en de algemene tolken en vertalers anderzijds, hetgeen zij betreurt. Ze gaf aan dat de Alliantie van tolken- en vertalersorganisaties (ATVO) is opgezet als aanzet voor het vormen van een overkoepelende organisatie. Alleen de NGTV (Nederlandse Genootschap van Tolken en Vertalers) is nog niet daarbij aangesloten.

Reactie van verzoekster O.

In reactie op de brief van de minister van 26 juli 2010 reageerde verzoekster O. als volgt: Ze gaf aan dat de reactie van de minister alleen gebaseerd lijkt op hoe het zou moeten zijn, in plaats van gebaseerd te zijn op hoe het in de praktijk werkt. Verzoeker stelde dat het Rbtv vol staat met onvoldoende gekwalificeerde tolken en vertalers en dit niet alleen ten koste gaat van de kwaliteit van het tolk- en vertaalwerk, maar de Staat ook veel geld kost.

Reactie van verzoekster B.

In reactie op de brief van de minister van 26 juli 2010 reageerde verzoekster B. als volgt:

Verzoekster gaf aan dat de markt van tolken en vertalers bestaat uit zeer veel kleine partijen. De minister had daarom moeten kiezen voor aanbesteding in kleine percelen en na goede consultatie van de markt, in plaats van de twee grote percelen waarvoor gekozen is. Door deze keuze was het grootste deel van de partijen op de vertaalmarkt bij voorbaat uitgesloten en heeft deze aanbesteding de markt ernstig verstoord. Volgens verzoekster krijgen de bemiddelaars die de aanbesteding hebben gekregen, de ruimte om onevenredig hoge marges te rekenen voor de bemiddeling, hetgeen haaks staat op de aanleiding om zo'n grote aanbesteding, te weten kostenbesparing en leveringszekerheid.

Verder bestreed verzoekster de opmerking van de minister dat er sprake zou zijn van een sterke onderlinge verdeeldheid in de tolkenwereld. Ze verwees naar de ATVO en de NGTV die samen ongeveer 80 procent van de ingeschrevenen van het Rbtv zouden vormen.

Daarnaast gaf verzoekster aan dat er in het Rbtv veel tolken en vertalers zijn ingeschreven op basis van hun inschrijving in de voorloper van het Rbtv, het Kwaliteitsregister. Een deel van die groep was ooit ingeschreven op basis van enkel ervaring, dan wel na het afleggen van toetsen die op een minimaal basisniveau waren afgenomen. Volgens verzoekster betekent dit dat de kwaliteit van in het Rbtv opgenomen tolken en vertalers onvoldoende is gewaarborgd.

Verzoekster merkte op dat voor zittingen in vreemdelingenzaken geen verplichte afname geldt, waardoor er daar nog steeds tolken worden ingezet die niet of onvoldoende gekwalificeerd zijn.

In reactie op de opmerking van de minister dat individuele tolken regelmatig verstek laten gaan, of op het laatste moment afzeggen, merkte verzoekster op dat gekwalificeerde tolken die bij de SIGV zijn aangesloten verplicht zijn zich te houden aan de gedragscode van de vereniging waarin is opgenomen dat men een aangenomen opdracht uitvoert.

Naar aanleiding van de opmerking van de minister dat de kosten van verwerking van individuele tolk- en vertaaldeclaraties met een verzamelnota van een bemiddelaar sterk kunnen worden gereduceerd, stelde verzoekster dat de inzet van bemiddelaars tot gevolg heeft dat de tarieven die aan tolken en vertalers worden betaald, zeer onder druk komen te staan. Daardoor zijn steeds minder gekwalificeerde tolken en vertalers bereid om voor de door de bemiddelaars geboden tarieven te werken, hetgeen gevolgen heeft voor de kwaliteit en integriteit van de nog wel ingezette tolken, aldus verzoekster. Bovendien meende verzoekster dat daarmee de administratieve kosten van de justitieonderdelen in feite voor rekening van de tolken en vertalers komen, terwijl de al jarenlang niet aangepaste tarieven nog meer onder druk komen te staan.

Verder gaf verzoekster aan dat een reden waarom er vaak geen tolk of vertaler uit het Rbtv kan worden gevonden, gelegen is in het feit dat bemiddelaars doorgaans veel lagere vergoedingen voor tijdverzuim en reistijd betalen dan in het Btis was vastgelegd. Die

vergoedingen zijn dan zo laag dat geregistreerde tolken en vertalers de opdracht weigeren, waardoor het de bemiddelaar vrijstaat om te zoeken in de Uitwijkljst of zelfs daarbuiten.

Verzoekster bestreed de stelling van de minister dat niet gegeven is dat de tolken op de Uitwijkljst onvoldoende gekwalificeerd zijn, maar dat het alleen niet mogelijk is gebleken om het niveau volledig en objectief te bepalen. Verzoekster meende dat er voor een aantal veel voorkomende talen een aantal tolken en vertalers wel op de Uitwijkljst staan die geen opleiding hebben gevolgd, terwijl die er wel was, dan wel dat die personen zich niet hebben aangemeld voor toetsen of daarvoor zelfs zijn gezakt.

Verzoekster benadrukte dat het op dit moment dus nog niet mogelijk is om gradatie in de mate van kwalificatie aan te brengen omdat het Rbtv geen garantie biedt voor kwaliteit.

Verzoekster stelde verder dat onderhandelingen met een bemiddelaar voor een tolk of vertaler alleen maar ongunstig kunnen uitpakken, omdat de bemiddelaar de aanbesteding heeft gewonnen op grond van een laag tarief en de marge die daaraan ten grondslag ligt, in mindering zal brengen op de tarieven die voorheen voor de tolken en vertalers golden.

Verder stelde verzoekster dat de bemiddelaars door de keuze voor openbare aanbesteding nagenoeg een monopoliepositie hebben verworven voor opdrachten voor justitieonderdelen, hetgeen een beperking van de vrije markt is.

In de brief die SIGV op 29 maart 2010 aan de minister stuurde (over de evaluatie van de aanbesteding aan Concorde) gaf verzoekster aan dat zij graag met de minister of zijn verantwoordelijke medewerkers wil spreken en om samen na te denken over andere oplossingsrichtingen.

Reactie van verzoekster L.

In reactie op de brief van de minister van 26 juli 2010 reageerde verzoekster L. als volgt:

Anders dan door de minister wordt gesteld, maken de gerechten geen gebruik van bemiddelingsbureaus. Verzoekster L. stelde dat de gerechten juist rechtstreeks oproepen, zoals ook wettelijk verplicht.

Verder stelde verzoekster dat volgens EU-criteria de markt voor tolk- en vertaaldiensten juist een afgescheiden markt is, een vakspecialist is immers niet vervangbaar door een generalist. Verzoekster meende dat de SIGV-vereniging een goede gesprekspartner is voor Justitie. Ze stelde dat professionalisering van tolken en vertalers in de technische, commerciële en sociale sector voor de minister niet of van ondergeschikt belang is. Ze gaf aan dat ondersteuning van en toezicht op de opleiding van gerechtstolken en juridisch vertalers wel geboden is.

Ook verzoekster L. ontkende met klem dat de in het Rbtv opgenomen tolken en vertalers aan de kwaliteitseisen voldoen. Volgens verzoekster zijn vele niet-gediplomeerden ingeschreven in het Rbtv, zonder enige toetsing van tolkvaardigheid, tolkhouding, rechtskennis of kennis van juridische terminologie. Verzoekster stelde dat bij door het Bureau btv samengestelde "toelatingscommissie" kennis ontbreekt en dat de gehanteerde criteria voor toelating verschillen per kandidaat. Ze merkte op dat geen enkel tolklid van de SIGV tot de toelatingscommissie behoort.

Verzoekster gaf aan dat er geen sprake is van een "nieuwe generatie" gerechtstolken en juridisch vertalers. De lage vergoedingen van de bemiddelingsbureaus staan het volgen van privaatonderwijs in de weg, waardoor degenen die geen diploma hebben ook niet zullen bijscholen, aldus verzoekster.

Verzoekster stelde dat er bij afnemers en medeconcurrenten onduidelijkheid heerst over het verschil tussen een niet-gediplomeerde tolk uit het Rbtv, een niet-gediplomeerde tolk uit de Uitwijklijst en een andere niet-gediplomeerde tolk. Bovendien is de ervaring van verzoekster dat afnemers denken dat alle Rbtv-tolken en vertalers gediplomeerd zijn. Van de klachtenregeling wordt vrijwel geen gebruik gemaakt, aldus verzoekster.

Verzoekster noemde het Rbtv unpractical en non-effective, omdat het Rbtv bij veel afnemers onbekend is, beroepskwalificaties onduidelijk zijn, de kwaliteit onzichtbaar is en veel tolken en vertalers die wel in het Rbtv zijn opgenomen niet voor justitieonderdelen willen werken.

Verzoekster stelde dat als gevolg van de inzet van niet-gediplomeerde tolken de kosten juist stijgen, omdat die tolken meer tijd nodig hebben voor hetzelfde werk. Verder wees verzoekster op een rapport van het WODC uit 2007 waarin werd geconcludeerd dat de kosten door aanbesteding stegen.

Verzoekster stelde dat de vrije markt wel wordt beperkt doordat de afgebakende markt van tolk- en vertaaldiensten voor justitieonderdelen door de aanbesteding vrijwel geheel in handen is van twee bemiddelingsbureaus. Zij stelde dat bij die bureaus geen vakkennis aanwezig is. Verder wijst verzoekster op het belang dat gerechtstolken en juridisch vertalers zich onafhankelijk kunnen opstellen, hetgeen wordt bemoeilijkt door het gevaar van concentratie van gevoelige justitiële informatie en de mogelijkheid van beïnvloeding van de rechtsgang.

Verzoekster stelde dat regelmatig tolken en vertalers van ruim onvoldoende kwaliteit worden ingezet, omdat bemiddelaars zo goedkoop mogelijk proberen in te kopen en afnemers niets controleren omdat zij menen dat de ingezette tolken en vertalers gediplomeerd zijn.

Verzoekster stelde de minister de vraag hoe de wettelijke afnameplicht wordt ingevuld, omdat daarover door het Bureau btw wisselende informatie wordt verstrekt. Volgens een medewerker van het Bureau btw wordt die afnameplicht door de bemiddelingsbureaus uitgevoerd, terwijl de wetgever zich ter zake richt tot de afnemers, aldus verzoekster. Het is verzoekster niet duidelijk of het afnemers bekend is en ook is toegestaan om zelf in het Rbtv te zoeken als de bemiddelaar geen Rbtv-tolk of vertaler kan vinden.

In reactie op de opmerking van de minister dat niet gegeven is dat tolken uit de Uitwijklijst onvoldoende gekwalificeerd zijn, riep verzoekster in herinnering dat het de minister was die in 1999 alle tolken had laten weten dat uiterlijk in 2005 een vakdiploma verplicht zou worden gesteld. Daarnaast wees zij erop dat van 2002 tot 2005 ook nog de mogelijkheid bestond om een toets af te leggen bij het Kernteam. Verzoekster concludeerde dat degenen die nu nog steeds geen diploma hebben, duidelijk niet tot scholing bereid zijn.

Verzoekster trok de conclusie dat de minister bevestigt dat bemiddelingsbureaus in eerste instantie tolken 130 kilometer mogen laten reizen en zich ongerechtvaardigd mogen verrijken op kosten van de belastingbetaler en ten koste van de tolken. Toen het Btis werd vastgesteld waren er nog geen diensten aanbesteed. De tarieven in het Btis zijn dan ook bedoeld om aan tolken en vertalers te worden uitbetaald, ze dienen dus niet ter dekking van bemiddelingskosten, aldus verzoekster. Volgens verzoekster wordt niet gecontroleerd dat Rbtv-tolken voorrang krijgen boven andere tolken, ook al leidt dat tot hogere kosten.

Verzoekster gaf aan dat in het Rbtv de informatie dermate onoverzichtelijk is dat afnemers daar zonder toelichting nauwelijks iets uit kunnen afleiden. Verzoekster gaf ook aan dat haar ervaring is dat afnemers bovendien het Rbtv niet zelf raadplegen.

Verzoekster bestreed dan ook dat de deskundigheid van tolken en vertalers voldoende gewaarborgd zou zijn. Ze stelde dat dit voor zowel afnemers als dienstverleners een groot probleem is maar wel in het belang is van bemiddelaars.

Verzoekster stelde dat er van marktwerking bij vastgestelde tarieven in het Btis geen sprake kan zijn, anders dan door de minister wordt beweerd.

Verzoekster gaf aan dat kwaliteitscontrole aan de hand van empirisch onderzoek wat haar betreft geboden is.

Reactie van verzoekster V.

In reactie op de brief van de minister van 26 juli 2010 reageerde verzoekster V. als volgt:

In reactie op de stelling van de minister dat hoge kwaliteit van de dienstverlening van groot belang is om het proces doorgang te laten vinden, stelde verzoekster dat het belangrijk is om specialisaties op te nemen in het Rbtv.

Verzoekster weerspakt de stelling van de minister dat rechtstreeks opgeroepen tolken regelmatig verstek laten gaan of op het laatste moment afzeggen. Zij gaf aan dat de rechtbanken die rechtstreeks oproepen, juist merken dat die tolken altijd aanwezig zijn. Ze schreef dat juist een veelgehoorde klacht van de IND is dat, sinds de IND via een bemiddelingsbureau oproept, tolken vaak niet verschijnen.

Verder weerspakt verzoekster de stelling van de minister dat er geen gesprekspartner zou zijn. Ze erkende dat het in het verleden niet is gelukt om tot een branchevereniging te komen, maar stelde dat er sinds 2002 veel is veranderd en dat de tolk- en vertaalverenigingen hard bezig zijn met professionalisering. Bovendien is de SIGV-vereniging voor de minister altijd beschikbaar geweest als gesprekspartner.

Ook verzoekster besteedt de stelling van de minister dat de in het Rbtv opgenomen tolken en vertalers allemaal aan de kwaliteitseisen voldoen. Bovendien stelde verzoekster dat het zelfs voorkomt dat partners van een in het Rbtv ingeschreven tolk of vertaler een opdracht doen. Dit zou te controleren zijn door naar de tolkenpas te vragen. Dit doen afnemers echter niet, die vragen enkel naar het tolkennummer. Dit gebeurt ook bij telefonisch tolken via bemiddelingsbureaus.

Verzoekster vroeg zich af hoe de controle van de minister op de inzet van tolken en vertalers van de Uitwijkljst wordt uitgevoerd.

Volgens verzoekster zou recent door politieregio's van Zuid-, Oost- en West-Nederland onderzoek zijn gedaan naar kostenbesparing bij het oproepen van tolken via bemiddelingsbureaus versus rechtstreeks oproepen. Uitkomst van dat onderzoek wijst volgens verzoekster uit dat rechtstreeks oproepen veel goedkoper is, ondanks het feit dat men de individuele tolk- en vertaaldeclaraties zelf moet afhandelen. Verzoekster gaf aan dat de regionale politiekorpsen daarom weer overgaan tot het rechtstreeks oproepen. Ook zouden de korpsen tot een landelijk tolkenbestand willen komen.

Verder gaf verzoekster aan dat bemiddelaars al snel en veelvuldig kunnen overgaan tot het oproepen van tolken en vertalers op de Uitwijkljst omdat veel gekwalificeerde tolken en vertalers niet voor bemiddelaars willen werken. Verzoekster stelde dat de tolken en vertalers die op de Uitwijkljst staan, juist daarop staan omdat zij niet-gekwalificeerd zijn. Verzoekster wees erop dat Justitie alle tolken en vertalers die in het vroegere Ktv stonden, voor de invoering van het Rbtv heeft aangeschreven dat zij zich moesten kwalificeren en specialiseren als zij in het nieuwe Rbtv opgenomen zouden willen worden. Tolken en vertalers die aan die oproep geen gehoor hebben gegeven en nu op de Uitwijkljst staan, worden daarvoor als het ware beloond omdat zij toch worden ingezet via bemiddelaars.

Verzoekster stelde de vraag hoe de controle van de minister op de reiskosten plaatsvindt.

Verzoekster gaf aan dat er door de verenigingen van tolken en vertalers in de afgelopen tien jaar vaak op is aangedrongen om het Rbtv te voorzien van bekwaamheden dan wel specialisten. Daarbij valt niet alleen te denken aan gerechtstolken en juridisch vertalers, maar ook literair vertalers en wetenschappelijk vertalers. Desondanks ontbreekt in het Rbtv nog steeds zo'n zoekmogelijkheid.

Verzoekster vroeg zich af hoe de minister tot een indeling van veelbeheerste talen kan komen, aangezien er veel verschil is tussen de verschillende (landelijke) regio's waarin bijvoorbeeld Spaans wordt gesproken.

Verder wees verzoekster op een citaat uit het jaarverslag 2009 van de Klachtencommissie van het Bureau btv, waarin ook zorgen worden geuit over de tarievenkwestie.

G. Aanvullende vragen van de Nationale ombudsman aan de minister naar aanleiding van de reacties van verzoekers

Naar aanleiding van de reacties van vijf verzoekers op het antwoord van de minister, stelde de Nationale ombudsman bij brief van 13 september 2010 nog de volgende aanvullende vragen:

1. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat u zich voor wat betreft uw standpunten niet baseert op informatie uit de praktijk, maar op hoe het toezicht op de kwaliteit van de tolken en de uitvoering van de aanbesteding aan bemiddelaars volgens u is dan wel zou moeten worden geregeld?
2. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat de toelatingscommissie van het Rbtv niet voldoende capabel is om gekwalificeerde tolken en vertalers te onderscheiden van ongekwalificeerde tolken en vertalers, en dat de gehanteerde criteria voor toelating verschillen per kandidaat?
3. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat in het rapport van het WODC uit 2007 werd geconcludeerd dat de kosten door aanbesteding juist stijgen? En de stelling dat als gevolg van bijvoorbeeld de inzet van niet gediplomeerde tolken die niet simultaan tolken en geen rechtskennis hebben, de tolkdiensten veel langer kunnen duren, hetgeen ook gevolgen heeft voor de kosten?
4. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat de vrije markt wel wordt beperkt doordat de markt voor tolk- en vertaaldiensten voor justitie voor het grootste deel is aanbesteed aan TVnC en Concorde, waardoor er sprake is van een monopoliepositie van deze twee partijen en een machtsverhouding ten opzichte van de tolken en vertalers?
5. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat de bemiddelingsbureaus niet incidenteel maar zeer regelmatig tolken en vertalers van onvoldoende kwaliteit inzetten en dat de afnemers geen controle uitvoeren omdat zij in de veronderstelling zijn dat er

gekwalficeerde tolken en vertalers worden ingezet?

6. Wat is uw reactie op de vraag van één van de verzoekers over de invulling van de wettelijke afnameplicht? Volgens deze verzoeker wordt daarover door de Btv wisselende informatie verstrekt. Volgens de Btv zou de afnameplicht worden uitgevoerd door de bemiddelingsbureaus zelf, de wetgever zou zich echter richten tot afnemers.

7. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat er in het Rbtv tolken en vertalers zijn opgenomen die niet aan de door u gestelde kwaliteitseisen voldoen?

En wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat een deel van de tolken en vertalers in de Uitwijkljst wel degelijk ongekwalificeerd is?

Zij wijzen op het feit dat de minister in 1999 kenbaar heeft gemaakt dat uiterlijk in 2005 een vakdiploma verplicht zou worden gesteld. Daarnaast bestond er tussen 2002 en 2005 de mogelijkheid om een toets af te leggen bij het Kernteam.

Ook wijzen verzoekers op het feit dat tolken die al definitief in de voorloper van het Rbtv, het Kwaliteitsregister, waren ingeschreven, automatisch zijn overgegaan naar het Rbtv, terwijl een groot deel van hen niet voldoet aan de kwaliteitscriteria van het Rbtv. Een deel van die groep was volgens verzoekers in het verleden enkel op basis van ervaring en niet op grond van diploma's definitief geregistreerd in het Kwaliteitsregister, zonder enige vorm van toetsing.

Daarnaast stellen verzoekers dat in het Rbtv ook vertalers zijn opgenomen die al onder de oude wet van 1878 waren beëdigd en bij aanmelding zonder nadere toetsing zijn opgenomen in het Rbtv.

8. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat de bemiddelingsbureaus per bemiddeling een bedrag zouden krijgen bovenop de vergoedingen krachtens het Btis, en dat dit bedrag niet in verhouding staat tot de door de bemiddelingsbureaus geleverde inspanningen (enkel het vinden van een tolk/vertaler)?

En wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat de afspraken die het bemiddelingsbureau met de individuele tolk of vertaler maakt nooit gunstig zullen uitvallen voor die tolk of vertaler omdat het bemiddelingsbureau de marge voor haar diensten zal doorberekenen aan die tolk of vertaler?

9. Wat is uw reactie op de stelling van verzoekers dat afnemers het Rbtv weinig raadplegen omdat het Rbtv onoverzichtelijk zou zijn? Hebt u daarover zelf navraag gedaan bij afnemers?

10. Wat is uw reactie op de vraag van verzoekers hoe u de kwaliteitscontrole in de toekomst vorm gaat geven?

11. Verzoekers stellen dat er wel degelijk relevante gesprekspartners uit het werkveld waren, zij spreken tegen dat er sprake zou zijn van grote verdeeldheid onder gediplomeerde gerechtstolken en juridische vertalers. Wat is daarop uw reactie?

12. Wat is uw reactie op de vraag van één verzoeker over de beoordeling van veelgesproken talen? Deze verzoeker wijst op het feit dat bijvoorbeeld het Spaans dat in Spanje wordt gesproken, verschilt van het Spaans uit Latijns-Amerika, dat volgens verzoeker niet aan te merken valt als een veelbeheerste taal.

13. Wat is uw reactie op het jaarverslag 2009 van de klachtencommissie Wet beëdigde tolken en vertalers, waarin de commissie onder paragraaf 5.9 haar bezorgdheid uitspreekt over de lage tarieven voor registertolken en -vertalers en de negatieve gevolgen van overheidsaanbestedingen voor de sector tolk- en vertaaldiensten?

14. Op bladzijde 3 van uw reactie merkt u op dat op dat het stelsel, zoals daarvoor u omschreven, nog in opbouw is en op een aantal punten nog niet volmaakt is.

Kunt u aangeven welke punten u daarbij zelf in gedachten hebt?

15. Op bladzijde 4 van uw reactie geeft u aan dat u in afwachting bent van het advies van het Kwaliteitsinstituut, voor wat betreft het opnemen in het Rbtv van specifieke bekwaamheden. U verwacht dit advies dit najaar te ontvangen.

Kunt u aangeven op welke termijn u verwacht de registratie van specifieke bekwaamheden te kunnen invoeren in het systeem? Volgens verzoekers werd de registratie van die specifieke bekwaamheden, waardoor gerechtstolken en juridische vertalers konden worden onderscheiden van algemene tolken en vertalers, reeds tien jaar geleden door uw ministerie als een groot voordeel van het register naar voren gebracht.

16. Op bladzijde 5 van uw reactie geeft u aan dat minimaal een keer per kwartaal aan de hand van managementinformatie overleg plaatsvindt met de bemiddelingsbureaus om het gebruik van het contract te evalueren.

Kunt u aangeven wat de conclusies waren van de overleggen die sinds januari 2010 hebben plaatsgevonden, voor wat betreft:

- de aantallen ingezette tolken/vertalers die niet in het Rbtv opgenomen waren;
- de reiskosten?

H. Reactie van de minister op de aanvullende vragen

Bij brief van 2 november 2010 beantwoordde de minister deze vragen als volgt:

Ad 1. De minister stelde dat zijn standpunten in belangrijke mate worden bepaald door de verantwoordelijkheid die hij heeft voor het opzetten en in stand houden van een systeem van kostenloze tolkenbijstand voor verdachten in strafzaken. De overheid dient erop toe te zien dat de tolkenbijstand in het algemeen "practical and effective" is. De Nederlandse overheid heeft deze taak uitgebreid tot het vreemdelingenrecht. De minister is ervoor verantwoordelijk dat de continuïteit en kwaliteit van tolken- vertaaldiensten is gewaarborgd. Uitgangspunt voor het handelen van Justitie vormen de Wbtv en de werking van het Rbtv. Daarin is het toezicht op de kwaliteit van de tolken en vertalers door de wetgever geregeld. Om zicht te krijgen en te houden op de uitvoering van die wet en de gevolgen daarvan in de praktijk wordt wel degelijk informatie ingewonnen. Een belangrijke bron van informatie vormen bijvoorbeeld de rapportages van het Bureau btw.

Ad 2. De minister gaf aan dat er geen sprake is van een toelatingscommissie. De Raad voor Rechtsbijstand (verder de Raad) is aangewezen om de Wbtv uit te voeren. De Raad heeft medewerkers van het Bureau btw opgedragen te beslissen over inschrijving. De criteria voor inschrijving staan in of vloeien voort uit de Wbtv en het Besluit btw. Norm is een bachelor-diploma van een tolk- of vertaalopleiding voor de betreffende talencombinatie of vertaalrichting. Indien zo'n opleiding niet bestaat, kan de verzoeker anderszins aantonen dat hij of zij voldoet aan de wettelijke vereisten. Daarover beslist de Raad, in samenspraak met het Kwaliteitsinstituut (verder het KI). Het Besluit inschrijving Rbtv is op basis van het advies van het KI vastgesteld. De gehanteerde criteria staan vast en kunnen dus niet per kandidaat verschillen. Uitsluitend in het geval dat iemand geen HBO-diploma heeft en niet onder de overgangsbepalingen valt, is er sprake van een beperkte beoordelingsruimte. In dat geval kan een verzoek tot inschrijving worden voorgelegd aan de Commissie btw. De tolk of vertaler dient dan wel aan de door het KI ontwikkelde eisen te voldoen. Die eisen zijn:

- beschikken over hbowerk- en denkniveau, en
- beschikken over taalvaardigheid in de betreffende talencombinatie of vertaalrichting(en) op het vereiste niveau, en
- minimaal vijf jaar ervaring hebben als beroepstolk of -vertaler in de betreffende vaardigheid en talencombinatie c.q. vertaalrichting, en
- scholing hebben gevolgd om tolk- of vertaalvaardigheid en -attitude te ontwikkelen.

De Commissie btw kan, de tolk of vertaler al dan niet gehoord hebbende, een advies uitbrengen. Deze commissie telt leden die juist vanuit hun achtergrond, kennis en ervaring gezamenlijk moeten kunnen oordelen op basis van de aangedragen inbreng. Door hun kwaliteiten goed te documenteren en toe te lichten, kunnen tolken en vertalers de besluitvorming zelf beïnvloeden.

In bezwaar of beroep is wel eens een enkele keer geoordeeld dat een verzoek ten onrechte niet aan de Commissie btv was voorgelegd. In de regel kwam dat doordat de tolk of vertaler pas tijdens de bezwaarprocedure aanvullende informatie inbracht die in eerste aanleg tot een ander besluit zou hebben geleid. Op basis van deze ervaring heeft Bureau btv haar werkwijze aangepast en vraagt vooraf aanvullende documentatie op als het vermoeden bestaat (bijvoorbeeld op grond van het CV) dat er aanvullende bewijsstukken kunnen zijn die zich nog niet in het dossier bevinden en die kunnen bijdragen aan de besluitvorming. Als laatste gaf de minister aan dat twee rechtbanken dit beleid inmiddels als niet kennelijk onredelijk hebben bestempeld.

De minister liet weten dat de stelling van verzoekers op dit punt deels feitelijk onjuist is en dat hij voor het overige hun standpunt niet deelt.

Ad 3. De minister stelde allereerst dat deze stelling van verzoekers geen betrekking heeft op de aanvullende klachtformulering.

Verder gaf hij aan dat de eerste stelling in deze vraag verwijst naar een conclusie uit het rapport Tolken in het publiek domein. Dit rapport is in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie door SEO economisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek brengt onder andere de effecten van de aanbesteding uit 2005 in beeld.

Bij de aanbesteding van de diensten is een tarief afgesproken dat de afnemers aan TVCN moeten betalen voor een tolkdienst. Er is niets afgesproken over het bedrag dat een tolk door de dienstverlening dient te ontvangen. TVCN heeft nog geen tariefdifferentiatie toegepast, maar is in principe vrij om de tolkenvergoeding aan te passen. De onderzoekers hebben geconcludeerd dat er na de impliciete vrijstelling van de vaste tarieven vooralsnog niet veel is veranderd in de tariefstelling. De afnemers betalen hetzelfde als voorheen, de tolken ontvangen hetzelfde als voorheen en het heeft niet geleid tot knelpunten bij de beschikbaarheid.

De minister stelde dat hij de tweede stelling van verzoekers, die overigens niet verwijst naar een conclusie uit het rapport, niet herkent in de huidige praktijk. Tolken moeten immers voldoen aan wettelijke kwaliteitseisen, zoals de eis dat zij alleen in het Rbtv worden opgenomen als zij hebben aangetoond te beschikken over taal- en cultuurkennis,

tolk- of vertaalvaardigheid en -attitude. En de eis dat zij een recente Verklaring omtrent gedrag hebben overgelegd. Door middel van de wettelijke kwaliteitseisen, de eis van permanente educatie bij verlenging van de inschrijving na vijf jaar en een wettelijke klachtenregeling wordt de kwaliteit van tolken en vertalers voldoende geborgd. Voorts is er een wettelijke afnameplicht voor een aantal instanties en een contractuele afnameplicht uit het Rbtv voor bemiddelaars TVCN en Concorde. De minister verwees verder nog naar zijn antwoord onder punt 6.

Ad 4. De minister gaf aan dat de situatie rond de inzet van tolken en vertalers de afgelopen jaren is veranderd. De overheid wil zo efficiënt mogelijk gebruik maken van tolken en vertalers. De bemiddeling van tolken en vertalers is geen kerntaak voor Justitie. De minister stelde er daarom voor te hebben gekozen om ten behoeve van bepaalde justitieonderdelen de bemiddeling van deze diensten aan te besteden. Deze ontwikkeling leidt er voor sommige tolken en vertalers toe dat zij minder vaak rechtstreeks worden ingezet. Voor Justitie geldt het belang van leveringszekerheid voor het goed functioneren van de straf-, en asielketen, kostenreductie en terugdringen van de uitvoeringslasten. Deze belangen worden over het geheel genomen door de aanbesteding bereikt. De aanbesteding is uitgevoerd onder de Europese wet- en regelgeving en stond dus voor iedereen open.

Gezien de volumes waarmee Justitie te maken heeft en het feit dat voordurend verschillende talen nodig zijn, vraagt de dienstverlening wel een zekere organisatiegraad. Uiteindelijk bemiddelen de bureaus alleen tussen opdrachtgevers en zelfstandige/freelance tolken. Die laatste beslissen zelf of zij een opdracht of vergoeding aannemen of niet. In die zin is er geen sprake van een machtsverhouding.

Ad 5. De minister antwoordde dat de kwaliteit van de ingezette tolken contractueel is vastgelegd en periodiek aan de hand van leveringsrapporten wordt geëvalueerd. Soms is er geen Rbtv-kwaliteit beschikbaar en moet er dus een andere worden ingezet. In het perceel rechtsbijstand is de Raad voornemens te gaan controleren of, in gevallen dat andere tolken zijn ingezet, Rbtv-tolken niet beschikbaar waren.

De minister benadrukte dat hem niet is gebleken dat regelmatig tolken of vertalers van onvoldoende kwaliteit worden ingezet. Om die reden kan hij de stelling van verzoekers dan ook niet onderschrijven.

Ad 6. De minister gaf aan dat de bemiddelingsbureaus Concorde en TVCN niet onder de instanties vallen die op grond van artikel 28, lid 1 Wbtv in het kader van het strafrecht en het vreemdelingenrecht een wettelijke afnameplicht hebben.

Wel is het volgens de minister zo dat de bemiddelingsbureaus waarmee Justitie een contract heeft gesloten, contractueel verplicht zijn om tolken en vertalers die staan ingeschreven in het Rbtv, in te zetten. Alleen indien ingeschrevenen in het Rbtv niet beschikbaar zijn, of indien het register voor de desbetreffende bron- of doeltaal dan wel bron- of doeltalen geen ingeschrevenen bevat (zie artikel 2, lid 3 jo artikel 28, lid 3 Wbtv) is de bemiddelende partij bevoegd om gebruik te maken van tolken die opgenomen zijn in de Uitwijkljst Wbtv. Pas als noch in het Rbtv, noch in de Uitwijkljst een tolk of vertaler beschikbaar is, kan een andere tolk of vertaler worden ingezet.

Ad 7. De minister antwoordde op deze vraag dat de wetgever een wettelijke overgangsbepaling heeft opgenomen die vertalers die onder de oude wet Wbv waren

beëdigd en definitief waren ingeschreven in het Ktv, recht op "automatische" inschrijving in het Rbtv geeft. Omdat de voorheen geldende eisen afwijken van de huidige Wbtv-eisen, kan niet worden gegarandeerd dat de kwaliteit in alle gevallen gelijk is. De minister wilde in dit kader benadrukken dat de overgangsbepaling er op uitdrukkelijk verzoek van de tolk- en vertaalbranche is gekomen met de bedoeling "eerbiedigend" te werken voor een specifieke groep tolken. Dat die groep niet aan dezelfde eisen voldoet als de tolken en vertalers die onder de nieuwe wettelijke voorwaarden worden ingeschreven, is door de wetgever onderkend.

De minister gaf aan dat hij van mening is dat deze stelling van verzoekers gedeeltelijk juist is, maar dat daarmee niet is gegeven dat de klacht van verzoekers daarover dan ook gegrond is.

Ad 8. De minister gaf aan dat de bemiddelingsbureaus een "bemiddelingsfee" ontvangen voor de totstandkoming van een "match" tussen vraag en aanbod. Zoals gezegd heeft Justitie er belang bij dat er een grote mate van leveringszekerheid voor de diensten en tolken en vertalers is. De bemiddelingsbureaus spelen hierop in.

Ad 9. De minister antwoordde dat met name de kwaliteit van de tolk of vertaler, de continuïteit van de dienstverlener en het in standhouden van het systeem van kostenloze tolkenbijstand van belang zijn en niet alleen financiële aspecten. De kwaliteitseisen die aan de dienstverlening worden gesteld, de leveringsverplichting en de tarieven die Justitie aan TVCN en Concorde betaalt, zijn in de contracten vastgelegd. De tolk of vertaler maakt zelf tariefafspraken met de bemiddelaar voor zijn diensten. Justitie is daarin geen partij, aldus de minister.

Ad 10. De minister antwoordde hierop dat hij de Raad voor Rechtsbijstand heeft gevraagd in 2011 een meerjarenbeleidskader te ontwikkelen waarin onder meer wordt ingegaan op de ontwikkeling van het kwaliteitssysteem rond de Wbtv. De Raad is daarover al in gesprek met het KI, maar oriënteert zich ook bij andere belanghebbenden en deskundigen zoals ATA, Pstevin en scholingsinstituten. Voorts zullen in 2011 integrale tolk- en vertaaltoetsen worden uitgerold en zal specialisatie verder vorm krijgen.

Ad 11. De minister gaf aan dat hij in 2002 de mogelijkheden heeft verkend om tot een branchevereniging te komen. Ondanks enorme inspanningen om tot meer samenwerking en verantwoordelijkheid binnen de branches te komen, is dit mislukt vanwege grote verdeeldheid binnen de beroepsgroepen, aldus de minister. In dat kader wees de minister erop dat de Stichting Instituut van Gerechtstolken en Vertalers (SIGV) vindt dat iemand met een SIGV-diploma een gediplomeerde tolk of juridisch vertaler is, terwijl het NGTV een sectie gerechtstolken kent die weer andere toelatingscriteria kent. De minister onderschrijft deze stelling van verzoeker dus niet.

Ad 12. De minister stelde ten eerste dat er naar een dergelijke differentiatie vraag moet zijn. Ten tweede merkte hij op ervoor te willen waken dat, als er al vraag zou zijn naar differentiatie, dit te ver doorschiet. Hij noemde daartoe een voorbeeld, zoals het feit dat binnen het Latijns-Amerikaans Spaans het Venezolaans en Chileens verschillen, evenals het Argentijns, het Paraguayaans, het Ecuatoriaans en het Peruviaans.

De minister achtte het wel denkbaar dat op termijn een verdere differentiatie van veelgesproken talen plaatsvindt. Bureau btv boort daarvoor via de Adviescommissie talen Wbtv specifieke deskundigheid aan. De genoemde commissie kan adviseren in hoeverre de kwaliteit van het tolken lijdt onder verschillen in dialecten.

De minister stelde dat hij de stelling dan ook deels onderschrijft, maar dat dit er niet toe leidt dat de klacht gegrond is.

Ad 13. De minister schreef dat uit het jaarverslag blijkt dat de bezorgdheid van klachtencommissie bestaat uit de angst dat de kwaliteit niet gewaarborgd is. De minister stelde dat hij die bezorgdheid niet deelt, omdat er een wettelijk kwaliteitsborgingsysteem is dat in de praktijk voldoende blijkt te werken.

Ad 14. De minister noemde hierbij de volgende punten:

Er zijn nog geen erkende tolk- of vertaaltoetsen ontwikkeld en geen specialisaties of dialecten vastgesteld;

De permanente educatie staat nog in de kinderschoenen;

De bekendheid met de klachtenprocedure lijkt te beperkt en het is onduidelijk in hoeverre de eisen van artikel 28 Wbtv consequent worden doorgevoerd:

Het feit dat de aandacht vooral uitgaat naar de kwaliteit van de tolken en vertalers terwijl er ook aandacht moet zijn voor de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever hierin.

Ad 15. De minister gaf aan dat het KI heeft toegezegd om op 1 november 2010 een voorstel dat hierop betrekking heeft, te bespreken. Naar verwachting volgen daarna nog in 2010 een advies en de besluitvorming daarover. De minister merkte op dat het KI op aandringen van Bureau btv het onderwerp al enkele keren heeft besproken. Dat dit nog niet heeft geleid tot een uitvoerbare aanpak, geeft volgens de minister aan dat het onderwerp gecompliceerd is en daarom goed doordacht moet worden. Wanneer de besluitvorming eind 2010 wordt afgerond, kan de registratie begin 2011 worden doorgevoerd, aldus de minister.

Ad 16. De minister antwoordde hierop dat hij wil benadrukken dat hij niet zozeer uitgaat van aantallen, maar van de kwaliteit van tolken en vertalers die worden ingezet binnen het justitiële domein. Tolken en vertalers die geregistreerd zijn in het Rbtv kunnen objectief

aantonen dat zij aan de wettelijke kwaliteitseisen voldoen.

De bemiddelingsbureaus van tolken en vertalers waarmee Justitie een contract heeft afgesloten, zijn contractueel verplicht om tolken en vertalers die staan ingeschreven in het Rbtv, in te zetten. Alleen indien ingeschrevenen in het Rbtv niet beschikbaar zijn, of indien het register voor de desbetreffende bron- of doeltaal dan wel bron- of doeltalen geen ingeschrevenen bevat (zie artikel 2, lid 3 jo artikel 28, lid 3 Wbtv) is de bemiddelende partij bevoegd om gebruik te maken van tolken of vertalers die opgenomen zijn in de Uitwijklijst.

Pas als een tolk of vertaler noch in het Rbtv noch in de Uitwijklijst beschikbaar is, kan een andere tolk worden ingezet. Om aan deze verplichting te voldoen, hebben bemiddelaars hun automatische systeem zodanig ingericht dat de Rbtv-tolken bij een zoekvraag bovenaan staan.

Uit de aangeleverde informatie en de gesprekken blijkt dat afspraken over de volgorde door de bemiddelingsbureaus worden nageleefd. Daarnaast blijkt dat zij aan de contractuele leveringsverplichting voldoen, aldus de minister.

Ten aanzien van de reiskosten gaf de minister aan dat hij op basis van de managementrapportages kan berichten dat er in het tweede kwartaal 2010 zowel bij TVCN als Concorde een daling van de gemiddelde reiskosten ten opzichte van het eerste kwartaal heeft plaatsgevonden. Die daling dicht de minister met name toe aan een efficiëntere planning van de tolkdiensten.

I. Reactie van de minister op aanvullende vraag van 1 februari 2011

Bij navraag door de Nationale ombudsman over de stand van zaken, gaf de minister op 7 februari 2011 aan dat er bij brief van 20 december 2010 een beleidsregel is toegestuurd aan de voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak en het College procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie. Daarin is een lijst opgenomen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen veelbeheerste Europese talen, veelbeheerste niet-Europese talen en overige talen. Dat tariefoverzicht zal gelden tot 1 januari 2013. De minister gaf tevens aan dat er regelmatig zal worden bezien of de lijst aanpassing behoeft. Anders dan eerder door hem was aangegeven, ziet de minister af van bekendmaking van de brief in de Staatscourant, omdat hij er vanuit gaat dat bekendmaking via de aangeschreven instanties afdoende is. Ook wordt de brief via de website van het Bureau btw gepubliceerd.

J. Reactie van de minister op aanvullende vraag van 10 februari 2011

Gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot het advies van de KI, gaf de minister op 21 februari 2011 nog aan dat het KI zeer intensief bezig is met het uitwerken van de bepalingen in artikel 2, lid 1 sub d Wbtv en artikel 10, lid 2 Besluit btw, maar dat het lastig is gebleken om de specialisaties uit te werken.

Het KI heeft zowel bestaand onderzoek geraadpleegd als zelf nieuw onderzoek verricht naar de wenselijkheid van specialisaties, de daarvoor benodigde competenties en toetsingscriteria waarmee kan worden vastgesteld dat een tolk of vertaler over die competenties beschikt. Daarbij zijn verschillende knelpunten echter nog niet afdoende opgelost. Zo blijkt het lastig om competenties voor bijvoorbeeld gerechtstolken meetbaar te formuleren, aldus de minister. Verder zijn er buiten de SIGV-opleidingen geen specialisatie-opleidingen bekend die worden afgerond met een meetbaar betrouwbaar examen. De toelichting bij het Besluit btw gaat uit van dat vereiste en zowel het KI als het Bureau btw zijn het met dat uitgangspunt eens. Vanwege het ontbreken van een specialisatie-opleiding zouden volgens de minister andere verworven competenties wellicht kunnen volstaan om te voldoen aan specialisatie-eisen, mits die eisen wel meetbaar geformuleerd zijn. Dat is echter nog niet het geval en pogingen die daartoe zijn ondernomen, zijn praktisch niet uitvoerbaar.

De minister gaf dan ook aan dat het KI nog niet klaar is met het opstellen van een advies en dat er meer tijd nodig is voor het uitwerken van een goede uitvoeringsregeling.

Onderzoek

Op 1 oktober 2009 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw F. uit Groningen, met een klacht over gedragingen van de minister van Justitie. Naar die gedragingen werd een onderzoek ingesteld.

In de periode tussen 30 december 2009 en 15 maart 2010 ontving de Nationale ombudsman vervolgens nog acht andere verzoekschriften van gerechtstolken en/of juridische vertalers. Zij hadden een min of meer eensluidende klacht over de minister van Justitie die aansloot bij het reeds lopende onderzoek. De Nationale ombudsman breidde daarom het onderzoek uit met één klachtonderdeel.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Justitie verzocht op de klachten te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tevens werd aan de minister een aantal specifieke vragen gesteld.

Tijdens het onderzoek kregen de minister van Justitie en verzoekers de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Achtergrond

1. Wet beëdigde tolken en vertalers

Artikel 2

1. Er is een register voor beëdigde tolken en vertalers. Het register bevat ten aanzien van iedere ingeschreven tolk of vertaler in elk geval de volgende gegevens:

- a. de personalia;
- b. de aanduiding of betrokkene tolk of vertaler is;
- c. de bron- of doeltaal dan wel bron- of doeltalen waarin de tolk of vertaler zijn werkzaamheden verricht; en
- d. de overige specifieke bekwaamheden waarvan de tolk of vertaler vermelding in het register wenselijk acht.

2. Onze Minister is verantwoordelijk voor het register. Onze Minister kan een bewerker aanwijzen.

3. Onze Minister kan een lijst houden waarop de gegevens worden bijgehouden van tolken en vertalers die beschikken over een recente verklaring omtrent het gedrag en die wegens het ontbreken van opleidingen of het ontbreken van onafhankelijke deskundigen die de kennis kunnen toetsen, niet kunnen aantonen te beschikken over de vereiste competenties taalvaardigheid in de bron- of de doeltaal of kennis van de cultuur van het land of gebied van de bron- of doeltaal. Onze Minister kan een instelling aanwijzen die deze lijst bijhoudt.

4. Aan een ieder die dit verzoekt, wordt, met inachtneming van de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen, informatie verstrekt uit het register en uit de in het derde lid bedoelde lijst.

5. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over het bepaalde in het eerste tot en met vierde lid.

Artikel 28

1. De volgende diensten en instanties maken in het kader van het strafrecht en het vreemdelingenrecht uitsluitend gebruik van beëdigde tolken of vertalers:

- a. de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State;
- b. de tot de rechterlijke macht behorende gerechten;
- c. het Openbaar Ministerie;
- d. de Immigratie- en Naturalisatiedienst;
- e. de politie;

f. de Koninklijke Marechaussee.

2. Onze Minister kan bij ministeriële regeling instanties en organen aanwijzen die in het kader van het strafrecht en het vreemdelingenrecht ook gehouden zijn gebruik te maken van beëdigde tolken en vertalers.

3. In afwijking van het eerste en tweede lid kan gebruik worden gemaakt van een tolk die geen beëdigde tolk is of van een vertaler die geen beëdigde vertaler is indien wegens de vereiste spoed een ingeschrevene in het register niet tijdig beschikbaar is of indien het register voor de desbetreffende bron- of doeltaal dan wel bron- of doeltalen geen ingeschrevene bevat.

4. Indien van het eerste of tweede lid wordt afgeweken wordt dit met redenen omkleed schriftelijk vastgelegd. Ingeval geen sprake is van spoedeisende inzet van een tolk of vertaler, dient deze voorafgaand aan zijn inzet een recente verklaring omtrent het gedrag dan wel een integriteitsverklaring over te leggen. Indien het vanwege de spoedeisendheid niet mogelijk is voorafgaand aan de inzet een verklaring omtrent het gedrag over te leggen geschiedt dit na de inzet. De [artikelen 29](#) en [32](#) zijn van overeenkomstige toepassing op een tolk of vertaler als bedoeld in het derde lid.

2. Wet tarieven in strafzaken 2003

Artikel 1

1. Op de voet van het bij en krachtens deze wet bepaalde worden vergoedingen toegekend voor werkzaamheden, voor tijdverzuim alsmede voor daarmee verband houdende noodzakelijke kosten, en voor gemaakte reis- en verblijfkosten, voor zover voortvloeiende uit een verzoek of opdracht van de justitie, ten behoeve van:

a. strafzaken, hieronder begrepen zaken betreffende overtredingen waarvan de burgerlijke rechter kennis neemt;

b. zaken waarin het openbaar ministerie optreedt ter uitvoering van de wet en waarvan de burgerlijke rechter kennis neemt.

2. Behoudens het bepaalde in lid 3, komen de vergoedingen ten laste van 's Rijks kas, voor zover in bijzondere wetten niet anders is bepaald.

3. Ingeval een verzoek of opdracht, als bedoeld in lid 1, is gedaan of gegeven op verzoek van de verdachte of gerekwestreerde en ingeval een verzoek of opdracht van dezelfde strekking zonder tussenkomst van de justitie is gedaan of gegeven door de verdachte of de gerekwestreerde, komen te diens laste vergoedingen, overeenkomstig het bij en krachtens deze wet bepaalde. Komen deze vergoedingen toe aan opsporingsambtenaren ingevolge een hun gedaan verzoek of gegeven opdracht tot het afleggen van een verklaring in een

zaak waarin zij als zodanig zijn opgetreden, dan komen deze vergoedingen ten laste van 's Rijks kas.

Artikel 3

1. Wij stellen bij algemene maatregel van bestuur de tarieven vast voor vergoedingen voor:

a. werkzaamheden ingevolge verzoeken en opdrachten als bedoeld in artikel 1, eerste en derde lid;

b. tijdverzuim ingevolge verzoeken en opdrachten als bedoeld in artikel 1, eerste en derde lid, van hen aan wie werkzaamheden zijn opgedragen, van getuigen, van voogden die wegens een strafzaak tegen een onder hun gezag staande minderjarige ingevolge het Wetboek van Strafvordering moeten worden opgeroepen en - ingeval van toepassing van artikel 509d van dat Wetboek - van curatoren; voorts van noodzakelijke geleiders van deze personen en van verdachten of gerekwestreerden, alsmede van met het tijdverzuim verband houdende noodzakelijke kosten.

2. Geen vergoeding wordt toegekend voor werkzaamheden:

a. die deel uitmaken van een taak waarvoor een dienstverband met het Rijk bestaat;

b. verricht door ambtenaren van politie in diensttijd.

3. Geen vergoeding wordt toegekend wegens tijdverzuim:

a. voor de tijd besteed aan werkzaamheden als bedoeld in artikel 1, eerste en derde lid;

b. van personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd;

c. van personen in bezoldigde rijksdienst en van militairen in werkelijke dienst, voor zover het tijdverzuim valt in diensttijd;

d. van ambtenaren van politie, voor zover het tijdverzuim valt in diensttijd;

e. van opsporingsambtenaren, niet behorende tot de sub c en d bedoelde categorieën, voor zover het tijdverzuim voortvloeit uit een hun niet op verzoek van de verdachte of gedaagde gedaan verzoek of gegeven opdracht tot het afleggen van een verklaring in een zaak waarin zij als zodanig zijn opgetreden.

4. Onze Minister van Justitie kan nadere regelen stellen.

3. Besluit tarieven in strafzaken 2003

Artikel 5

Het tarief voor de vergoeding van werkzaamheden als bedoeld in artikel 3, eerste lid, onderdeel a, van de wet, bedraagt voor vertalers voor vertalingen uit of in:

- a. het Duits, Engels of Frans, € 0,79 per regel;
- b. andere veelbeheerste Europese talen € 1,20 per regel;
- c. overige Europese talen € 1,51 per regel;
- d. veel beheerste niet-Europese talen € 1,51 per regel;
- e. overige niet-Europese talen € 1,69 per regel.

4. Besluit beëdigde tolken en vertalers

Artikel 10

1. Bij de inschrijving in het register worden van een tolk of vertaler ten minste de volgende gegevens opgenomen:

- de naam;
- de voornaam of voornamen;
- de contactgegevens;
- de aanduiding of betrokkene tolk of vertaler is;
- het geslacht;
- de geboortedatum;
- de nationaliteit; en
- de bron- en de doeltaal dan wel de bron- en de doeltalen.

2. Indien een tolk of vertaler schriftelijk aantoont over overige specifieke bekwaamheden te beschikken, kunnen deze bekwaamheden op diens verzoek in het register worden vermeld.

52

2009.09269

2009.09269

de Nationale ombudsman